

**4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK KUR'AN
KURSLARINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR
(GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ)**

Serkan TÜRKMEN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Nazım BAYRAKDAR

**Uşak
Ocak, 2021**

**4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK KUR'AN
KURSLARINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR
(GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ)**

Serkan TÜRKMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nazım BAYRAKDAR

UŞAK

Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ocak, 2021

ÖZET

4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK KUR'AN KURSLARINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR (GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ)

Serkan TÜRKMEN

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ocak, 2021

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nazım BAYRAKDAR

Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kur'an Kursları ile Cumhuriyet tarihi boyunca ilk kez çocuğun üzerinde hayati öneme sahip bu kritik döneme yönelik din eğitimi çalışmalarını kurumsal bir çatı altında sürdürmeye başlamıştır. Okul öncesi dönem, din duygusunun çocukta kendini göstermeye ve hareketlenmeye başladığı, dini gelişme ve şekillenme sürecinin alt yapısının hazırlandığı 4-6 yaş dönemini de kapsamaktadır. Okul öncesi dönem olarak da adlandırılan ilk çocukluk dönemi, fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal açıdan insan yaşamının "kritik dönemi" olarak kabul görmektedir.

Çocuğun içinde bulunduğu dönemin önemine binaen 4-6 yaş grubu Kur'an kursları araştırma sahası olarak belirlenmiş ve bütüncül bir bakış açısıyla eğitim unsurları bağlamında tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede; 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının kurumsal yapılanma, fiziki şartlar, öğretim programı ve materyaller noktasında sık karşılaşılan sorunlar, söz konusu kurslarda görev yapan ve doğrudan eğitim unsurları ile temas halinde bulunan öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde tespit edilmeye ve ilgili literatürden yararlanılarak birtakım değerlendirilmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Yapılan araştırmada 4-6 yaş Kur'an Kurslarının gerekli altyapı çalışmaları yapılmadan uygulama konulduğu, idari yapılanma, fiziki durum ve öğrenme – öğretme sürecinde bazı eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Din Eğitimi, 4-6 Yaş, Kur'an Kursu, Fiziki Durum, Çocuk, Okul Öncesi.*

ABSTRACT

PROBLEMS ENCOUNTERED IN THE QUR'AN COURSES
FOR 4-6 YEARS OF CHILDREN
(THE SAMPLE OF GAZIANTEP)

Serkan TÜRKMEN

Department of Philosophy and Religious Sciences
Uşak University Graduate Education Institute, January, 2021

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Nazım BAYRAKDAR

For the first time in the history of the Republic, the Presidency of Religious Affairs has started to carry out religious education activities for this critical period, which has a vital importance on the child, under an institutional roof with the Quran Courses aged 4-6. In the 4-6 age period, the foundations of religious development and formation are laid. The first childhood period, which is also called pre-school period, is considered as the "critical period" of human life in terms of physical, cognitive and psycho-social aspects.

Due to the importance of the period the child is in, the Quran courses in the 4-6 age group have been determined as the subject area. It was tried to be handled in the context of educational elements with a holistic approach. In this framework, the administrative structure, physical condition, learning teaching process of the 4-6 age group Kur'an courses have been tried to be identified and evaluated through interviews with the instructors working in the field and interacting with all of the educational elements.

In the research, it was determined that 4-6 years old Kur'an Courses were put into practice without making the necessary infrastructure work, and there were some deficiencies in the administrative structure, physical condition and learning-teaching process.

Keywords: *Religious Education, 4-6 Ages, Quran Course, Physical Condition, Child, Preschool.*

ÖNSÖZ

DİB, toplumun bütün kesimlerinin yaygın din eğitimi hizmetlerinden sistemli bir şekilde faydalanabilmesi için ihtiyaç ve beklentiler doğrultusunda farklı hizmet alanlarına yönelik bazı çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalardan biri de 4-6 yaş Kur'an kurslarının açılmasıdır. Söz konusu kurslar yeni açılmış olduğundan bazı sorunlarla karşılaşılması kaçınılmazdır. Bundan dolayı 4-6 yaş Kur'an kurslarının eğitim unsurlarının tüm yönleriyle araştırılması, değerlendirilmesi ve bu sorunların ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada 4-6 yaş Kur'an kurslarında karşılaşılan sorunların öğreticilerin görüşleri ışığında; kurumsal yapılanma, fiziki durum, öğretim programı ve öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan materyaller olmak üzere genel olarak üç ana başlık altında incelenmesi amaçlanmıştır.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Nazım BAYRAKDAR'a, ve çalışmam süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen değerli eşim Hatice TÜRKMEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Serkan TÜRKMEN

Uşak, 2021

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Serkan TÜRKMEN

Doğum Yeri ve Tarihi

Lisans Öğrenimi : Uşak Üniversitesi / Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Uşak Üniversitesi / Felsefe ve Din Bilimleri / Din
Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler :

İş Denevimi

Çalıştığı Kurumlar : MEB 2018 - ...

Projeler :

İletişim

E- posta adresi

İÇİNDEKİLER**Sayfa**

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1
1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
3. VARSAYIMLAR.....	5
4. DENENCELER.....	5
5. SINIRLILIKLAR.....	8
6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
6.1. Kitaplar.....	8
6.2. Makaleler.....	9
6.3. Tezler.....	10
7. YÖNTEM.....	11
7.1. Araştırmanın Modeli.....	12
7.2. Evren ve Örneklem.....	12
7.3. Veri Toplama Araçları.....	12
7.4. Verilerin Toplanması.....	13

7.5. Araştırmada Verilerin Analizi	13
7.6. Güvenilirlik Analizi.....	14
7.7. Normallik Testi.....	15
BİRİNCİ BÖLÜM.....	16
İSLAM TARİHİ BOYUNCA ÇOCUKLARA DİN EĞİTİMİ HİZMETİ VERİLEN KURUMLAR.....	16
1.1. KÜTTÂBLAR.....	16
1.1.1. Hz. Peygamber Döneminde Küttâblar.....	16
1.1.2. Dört Halife Döneminde Küttâblar.....	20
1.1.3. Emevîler ve Abbasîler Döneminde Küttâblar	21
1.2. SİBYAN MEKTEPLERİ	22
1.2.1. Selçuklular Döneminde Sıbyan Mektepleri	22
1.2.2. Osmanlı Devleti'nde Sıbyan Mektepleri.....	23
1.3. CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÇOCUKLARA DİN EĞİTİMİ HİZMETİ VERİLEN KURUMLAR	26
1.3.1. Örgün Eğitim Kurumlarında Çocukların Din Eğitimi.....	26
1.3.2. Yaygın Eğitim Kurumlarında Çocukların Din Eğitimi	27
1.4. 4-6 Yaş Kur'an Kursları	28
1.4.1. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Açılması	31
1.4.2. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Önemi	32
1.4.3. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Mevcut Durumu	33
İKİNCİ BÖLÜM	35
BULGULAR VE YORUM.....	35
2.1. Öğreticilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	35
2.2. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Sorunlarına İlişkin Bulgular	42
2.2.1. Fiziki Altyapı Durumuna İlişkin Sorunlar.....	42
2.2.2. Kurumsal Yapılanma Durumuna İlişkin Sorunlar.....	53

2.2.3. Uygulanmakta Olan Öğretim Programına İlişkin Sorunlar.....	63
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	77
EKLER.....	84

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2. Güvenilirlik Testi.....	14
Tablo 3. Ölçek Puanlarının Tanımlayıcı İstatistikleri	15
Tablo 4. Öğreticilerin Mezuniyet Durumları Açısından Dağılımları.....	35
Tablo 5. Öğreticilerin Yaşları Açısından Dağılımları.....	36
Tablo 6. Öğreticilerin Mesleki Deneyimleri Açısından Dağılımları	36
Tablo 7. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Hizmet Sürelerine Göre Dağılımları	37
Tablo 8. Öğreticilerin Görev Yaptıkları Alan İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursları Ya Da Seminerlere Katılımlarına göre Dağılımları	37
Tablo 9. Öğreticilerin Alanları İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursları Ya Da Seminerleri Kaç Kez Aldıkları Açısından Dağılımları	38
Tablo 10. Öğreticilerin Pedagojik Formasyon Derslerini Alıp Almamaları Açısından Dağılımları	39
Tablo 11. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kursu İçin Gerekli Mesleki Donanıma Sahip Olma Durumlarına İlişkin Görüşleri	39
Tablo 12. Öğreticilerin Kadro Statüsüne Göre Dağılımları	40
Tablo 13. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Çalışmaktan Memnun Olma Durumlarına Göre Dağılımları	41
Tablo 14. Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Fiziki Durum İle İlgili Sorunlar	42

Tablo 15. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu.....	47
Tablo 16. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Anova Tablosu.....	48
Tablo 17. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Mesleki Deneyim Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Anova Tablosu.....	48
Tablo 18. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Görev Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Anova Tablosu.....	49
Tablo 19. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu.....	50
Tablo 20. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Pedagojik Formasyon Derslerini Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu.....	50
Tablo 21. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğreticilerin Mesleki Yeterliğe Sahip Olma Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	51
Tablo 22. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların İstihdam Şekli Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Anova Tablosu.....	51
Tablo 23. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Meslekten Memnuniyet Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	52

Tablo 24. Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Kurumsal Yapılanma İle İlgili Sorunlar	53
Tablo 25. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	57
Tablo 26. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu.....	58
Tablo 27. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Mesleki Deneyim Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	58
Tablo 28. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Görev Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	59
Tablo 29. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu.....	60
Tablo 30. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Pedagojik Formasyon Derslerini Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu.....	60
Tablo 31. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğreticilerin Mesleki Yeterliliğe Sahip Olma Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu.....	61
Tablo 32. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların İstihdam Şekli Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	61

Tablo 33. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Memnuniyet Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	62
Tablo 34. Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğretim Programı ve Materyaller İle İlgili Sorunlar	63
Tablo 35. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	66
Tablo 36. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	67
Tablo 37. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Mesleki Deneyim Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	68
Tablo 38. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Görev Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	68
Tablo 39. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumlarına Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu	69
Tablo 40. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyallerden Kaynaklanan Sorunlara Dair Yöneltilen Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğreticilerin Formasyon Dersleri Alma Durumlarına Göre Farklılaşmasını Gösteren t Testi Tablosu.....	70
Tablo 41. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programları ve Kullanılan Materyallerle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğreticilerin Mesleki Yeterliğe Sahip Olma Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu	70

Tablo 42. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların İstihdam Şekli Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu 71

Tablo 43. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Memnuniyet Durumu Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu 72

KISALTMALAR

b.	: Bin(oğlu)
c	: Cilt
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
Ed.	: Editör
F	: Varyans Değeri
Hız.	: Hazreti
N	: Katılımcı Sayısı
P	: Anlamlılık Düzeyi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SS	: Standart Sapma
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences
vb.	: Ve Benzeri
vs.	: Vesaire
Yay.	: Yayınları
X	: Aritmetik Ortalama

GİRİŞ

Türkiye’de yaygın din eğitimi faaliyetleri kurumsal olarak Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı Kur’an kurslarında gerçekleşmektedir. DİB, Kur’an kurslarının kuruluş amaçlarını ve faaliyet alanlarını 1981 yılında hazırladığı raporda şöyle ifade etmektedir: “Kur’an kursları, Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı olarak kurulmuş Cumhuriyet müesseseleridir. 633 sayılı kanun ve bu kanuna 1982 sayılı kanunla getirilen değişikliklerle Kur’an kurslarının yönetim, eğitim ve öğretim işlerini Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yaparak yürütme görevi yine Diyanet İşleri Başkanlığı’na verilmiştir. 1971 yılında yürürlüğe konulan Kur’an Kursları Yönetmeliği ile Kur’an kurslarının açılış, yönetim, denetim ve çalışma usulleri belirtilmiştir. Buna göre Kur’an kurslarında Kur’an-ı Kerim’i yüzünden okuma ve hıfz etme çalışmaları yapılmaktadır. Bu kurslarda Kur’an-ı Kerim, itikat, ibadet, siyer ve ahlak dersleri okutulmakta, Diyanet İşleri Başkanlığı’nca bu konularda hazırlanmış detaylı bir müfredat programı bulunmaktadır” (DİB, 1981).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun ilanından itibaren 1950 yılına kadar Kur’an kursu sayısı 127’ye kadar çıkabilmiştir. Ancak 1950’den sonra yaşanan siyasi gelişmelerle beraber kurs sayısındaki artış hızı ivme kazanmıştır (Öcal, 2008). 2018-2019 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde ise yılsonu itibariyle Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından paylaşılan istatistikte Türkiye genelindeki kurs sayısı 16.576, kursa devam eden öğrenci sayısı ise 1.204.093 olarak ifade edilmiştir (DİB, 2019).

Yakın bir döneme kadar Kur’an kursları; sekiz ay süreli Kur’an kursları, hafızlık yaptıran Kur’an kursları ve yaz Kur’an kursları olmak üzere 3 farklı şekilde hizmet vermiştir. Bunların arasında okulöncesi dönemde bulunan çocuklara yönelik herhangi bir programa yer verilmemiş, dolayısıyla Kur’an kurslarında gerçekleştirilen yaygın din eğitimi faaliyetlerinden toplumun her kesimi istifade edememiştir. Ancak 2011 yılına gelindiğinde Resmî Gazete ’de yayınlanan 17.09.2011 tarihli ve 28057 sayılı yönetmelik ile Kur’an kurslarına kayıt olabilmek için gerekli azami yaş sınırı kaldırılmıştır. Bu yönetmelikle beraber DİB, isteyen vatandaşların tamamının din eğitimi hizmetlerinden sağlıklı bir şekilde faydalanabilmesi, herkesin cami ve kurslara gelebilmesi, mevcut kurslara devam

eden kursiyerlerin çoğunun yetişkin kadınlardan oluşması ve bunların önemli bir kısmının okul öncesi dönemde bulunan çocuğa sahip olduğu, çocuklarının din eğitimi ihtiyaçlarının karşılanması için başvuruda buldukları vb. gerekçelere dayanarak 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesini hayata geçirmiştir (DİB, 2018).

‘4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretim Programı’ ilk olarak 2013-2014 eğitim- öğretim yılında 10 ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Kayseri, Diyarbakır, Gaziantep, Adana, Samsun, Erzincan ve Rize) pilot uygulaması tamamlandıktan sonra 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ülke çapında uygulamaya konulmuştur (DİB 2014). 2013-2014 eğitim öğretim yılında 201 olan kurs sayısı 2017 yılına gelindiğinde 2.980’e ulaşmıştır. Kurs sayısındaki artışa paralel olarak, açılışında 4723 olan öğrenci sayısı da 2017 yılında 90.000’lere yaklaşmıştır. (Yağcı, 2018). 2020-2021 eğitim- öğretim yılı birinci döneminde ise bu sayı 160.000’e ulaşmıştır (Dinç, 2020).

Ülke çapında 4-6 yaş Kur’an kurslarının ve buna paralel olarak bu kurslardan istifade eden 4-6 yaş grubu çocukların sayılarının hızla arttığı görülmektedir. Ancak bu hızlı artışın birtakım problemleri de beraberinde getirmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda kurs sayısındaki artışla doğru orantılı olarak verilen hizmetin niteliğinin de artması önem arz etmektedir.

4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalar, söz konusu kurslarda gerçekleştirilen din eğitimi faaliyetlerinin kalite standartlarının artırılması açısından önem arz etmektedir. 4-6 Yaş grubu Kur’an kurslarında çocuklara verilen din eğitimi hizmetlerinin daha nitelikli hale getirilmesi, bu hizmetlerin bilimsel araştırmalara konu edilmesine bağlıdır. Bu bağlamda araştırmacının temel problemini, “4-6 yaş grubu Kur’an kurslarında karşılaşılan sorunlar nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Söz konusu temel problem çerçevesinde cevabı aranan alt sorular ise şunlardır:

1. 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarında fiziki altyapı durumuna ilişkin sorunlar nelerdir?
2. 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarında kurumsal yapılanma noktasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?

3. 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında uygulanmakta olan öğretim programına ilişkin sorunlar nelerdir?

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı, öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında karşılaşılan problemlerin belirlenmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde araştırmanın alt amaçları ise Kur'an kursu öğretmenlerinin; fiziki durum, kurumsal yapılanma, öğretim programı ve materyallere ilişkin görüşlerini tespit ederek bu görüşlerin öğrenim durumu, yaş, mesleki deneyim, görev süresi, hizmet içi eğitimlere katılma durumu, pedagojik formasyon derslerini alma durumu, mesleki yeterliliğe sahip olma durumu, istihdam şekli ve meslekten memnuniyet durumu değişkenlerine göre farklılaşma düzeyini ortaya koymaktır.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İnsan yaşamı, farklı gelişim dönemlerine ayrılarak incelenmiştir. Bu dönemler birbirleriyle bağlantılıdır ve bir takip söz konusudur. Gelişim sürecinin belirli dönemlere ayrılmış olması eğitimin amaçlarına uygun ve verimli bir şekilde yapılabilmesi için gereklidir. Temel olarak; çocukluk, gençlik ve yetişkinlik evreleri olarak adlandırılan bu gelişim dönemlerinin ilk aşamasını çocukluk dönemi oluşturmaktadır. Çocukluk dönemi, diğer evrelerin alt yapısı niteliğinde olması ve onları önemli derecede etkilemesi nedeniyle önemli bir evre olarak değerlendirilmektedir (Onur, 1993). Ayrıca bu dönem, bireyin karakterinin oluşum aşamasında oldukça baskın ve kritik bir dönemdir. Toplumdan gelen ihtiyaç ve beklentiler neticesinde okul öncesi eğitim kurumlarına duyulan ihtiyaç, çağa ayak uydurabilmenin de doğal ve zorunlu bir sonucu olarak görülmüştür (Oktay, 2005).

Okul öncesi öğretim programlarının, 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları gözeticilerle hazırlanması gerekmektedir. Ancak gelişim bir bütün olmasına rağmen söz konusu programlarda dini gelişim alanına yönelik bir içerik ve uygulama bulunmamaktadır. Ülkemizde örgün eğitimde çocuklar, din eğitimiyle ancak dördüncü sınıfta yani on yaşında tanışmaktadırlar. Bu, çocuklar için kritik olarak adlandırılan bu dönemde hayat boyu eğitim ilkesi de dikkate alındığında, örgün eğitimin dini gelişim alanına katkı sağlamakta yetersiz olduğunun

göstergesidir. Bu durumda din eğitimi hizmeti veren yaygın eğitim kurumları, önemli görev ve sorumluluklara sahip olmaktadır. Buna göre 4-6 yaş döneminde, çocuklar temel eğitim programındaki kazanımlarını destekleyecek, dini kavramları kendi seviyelerinde özümseyebilmelerine yönelik çalışmalar yapılabilir, çocukların sınırsız soru sorma ve öğrenme arzusu suçluluk psikolojisine kapılmalarını engelleyerek doğru kanalize edebilecek bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Yıldırım, 2013).

4-6 yaş dönemindeki çocukların sağlıklı bir dini temele sahip olabilmesi, bu dönemdeki çocukların din eğitimi ihtiyacının formal bir eğitim içerisinde ve gerekli pedagojik formasyona sahip uzman öğretmenler tarafından karşılanması ile mümkündür. Zira okul öncesi dönem gelişimin en önemli evrelerinden biridir ve bireyin sonraki yaşantılarının temelini oluşturur.

Kur'an eğitimi faaliyetlerine bakıldığında, 4-6 yaş Kur'an kurslarının dikkat çekici ve yeni bir uygulama alanı olduğu görülmektedir. Çünkü tarihte ilk defa 4-6 yaş grubuna yönelik hazırlanan program ile okul öncesine yönelik din eğitimi ve öğretimi faaliyetleri planlı, programlı bir şekilde kurumsal bir yapı haline gelmiştir. Ancak DİB'in hizmet alanları içerisinde en son uygulamaya konulan program olan 4-6 yaş grubu Kur'an kursları ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bundan dolayı 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının fiziki şartları, kurumsal yapılanması ve öğretim programı dikkate alındığında hâlihazırdaki durumun ihtiyaç ve beklentileri hangi oranda karşılayabildiğinin ortaya koyulması, oldukça hassas olduğu kabul edilen okul öncesi döneme yönelik faaliyet gösteren bu kurslarda daha etkili ve verimli bir eğitim-öğretim ortamı oluşturulmasına, aynı zamanda verilen din eğitimi hizmetinin niteliğinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Ayrıca yapılan çalışmanın; Diyanet İşleri Başkanlığınca yürütülmekte olan 4-6 yaş grubu Kur'an kursları hakkında yapılacak olan yeni araştırmalara kaynak olması; eğitim kurumlarında karşılaşılan sorunları tespit ederek, ilgili makamların önleyici çalışmalar yaparak verilen hizmetin niteliğinin artırılmasına katkı sağlaması açısından önem taşıdığı söylenebilir.

3. VARSAYIMLAR

1. Seçilen örneklem grubu evreni temsil edebilecek yeterliliktedir.
2. Araştırmaya katılan öğretmenler anket maddelerine samimi ve uygun cevap vermişlerdir.
3. Veri toplama aracı söz konusu kurslarda karşılaşılan sorunları tespit edebilecek niteliktedir.

4. DENENCELER

1. Öğreticiler 4-6 yaş Kur'an kursu için gerekli mesleki donanıma sahip olduğunu düşünmektedir.
2. Öğreticiler 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaktan memnundur.
3. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.
4. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.
5. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar mesleki deneyim değişkenine göre farklılaşmaktadır.
6. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar görev süresi değişkenine göre farklılaşmaktadır.
7. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar hizmet içi eğitime katılma durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.
8. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar pedagojik formasyon derslerini alma durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

9. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar mesleki yeterliliğe sahip olduğunu düşünme değişkenine göre farklılaşmaktadır.

10. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar istihdam şekli değişkenine göre farklılaşmaktadır.

11. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar meslekten memnuniyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

12. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

13. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

14. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar mesleki deneyim değişkenine göre farklılaşmaktadır.

15. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar görev süresi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

16. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar hizmet içi eğitime katılma durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

17. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar pedagojik formasyon derslerini alma durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

18. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar mesleki yeterliliğe sahip olduğunu düşünme değişkenine göre farklılaşmaktadır.

19. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar istihdam şekli değişkenine göre farklılaşmaktadır.

20. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar meslekten memnuniyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

21. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

22. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

23. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar mesleki deneyim değişkenine göre farklılaşmaktadır.

24. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar görev süresi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

25. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar hizmet içi eğitime katılma durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

26. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar pedagojik formasyon derslerini alma durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

27. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar mesleki yeterliliğe sahip olduğunu düşünme değişkenine göre farklılaşmaktadır.

28. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar istihdam şekli değişkenine göre farklılaşmaktadır.

29. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının uygulanan öğretim programı ile ilgili anket maddelerine verdikleri cevaplar meslekten memnuniyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

5. SINIRLILIKLAR

1- Araştırmada 4-6 yaş Kur'an kurslarında karşılaşılan sorunlarla ilgili veriler sadece söz konusu kurslarda çalışan öğretmenlerin görüşlerine dayanmaktadır. Kursların diğer paydaşlarının görüşlerine başvurulmamıştır.

2- Araştırma, Gaziantep il merkezi ve ilçelerinde bulunan DİB'e bağlı 4-6 yaş Kur'an kurslarında 2019-2020 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde görev yapmakta olan öğretmenlerle sınırlıdır.

3- Araştırma verileri anket tekniği ile toplanmıştır. Dolayısıyla anket tekniğinin sınırlılıkları bu araştırmada da geçerlidir.

6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

4-6 yaş grubunu da kapsayan okul öncesi din eğitimi konu edinen birçok çalışma bulunmakla beraber doğrudan DİB'e bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an kurslarını konu edinen çalışma sayısı oldukça azdır. 4-6 yaş Kur'an kursları ile ilgili çalışmaların kısıtlı olmasının en temel sebeplerinden biri kursların yeni açılmasıdır. DİB'e bağlı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları hakkındaki araştırmalar ve içerikleri aşağıda tasnif edilmiştir.

6.1. Kitaplar

Korkmaz, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri)" adlı çalışmada söz konusu kurslarla ilgili temel bazı sorunlar ve bunlara ilişkin çözüm önerileri konusunda önemli veriler sunmaktadır. Araştırma; öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmak için kendilerini yeterli

görmedikleri, öğretim programı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, kurs donanımlarının okulöncesi çocuklara uygunluğu noktasında bazı eksikliklerin bulunduğu gibi dikkat çekici veriler ortaya koymaktadır. Ayrıca, araştırmanın örneklemini Türkiye genelindeki farklı kurslarda çalışan öğretmenlerin oluşturması ve tespit edilen sorunlara çözüm önerisi sunması yönüyle lokal durum analizleri yapılan diğer çalışmalardan ayrılmaktadır (Korkmaz, 2019).

6.2. Makaleler

Doğan, “Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme” adlı makalesinde, öğrenme alanı kazanımlarının 4-6 yaş grubu öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluk seviyelerini araştırarak, elde ettiği verilerden hareketle bazı kazanımların uygun olduğunu bazılarının ise tamamen çıkarılması gerektiğini belirtmektedir (Doğan, 2014).

Tosun ve Çapçioğlu, “4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi” adlı doküman analizi türündeki bu makalede, 4-6 Yaş grubu Kur’an kursları öğretici kitapları içeriğini ve öğretim programını dini gelişim kuramları çerçevesinde incelemiştir. Araştırmada 4-6 Yaş grubu Kur’an kursu öğretim programını hazırlanırken dini gelişim ilkelerinin dikkate alınma ve bu alanda yapılan çalışmalardan yararlanılma durumu, ayrıca programın hedef, kazanım, hikâye ve etkinlikler açısından okul öncesi çocukların dini gelişim düzeylerine uygun olup olmadığı tartışılmıştır (Tosun & Çapçioğlu, 2015).

Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği” adlı çalışmasında veli ve öğretmenlerle yaptığı görüşmeler neticesinde Kur’an kursu öğretmenlerinin yeterliliği, öğretim programının hitap ettiği yaş düzeyine uygunluğu, öğretim ortamları, çocukların öğrenme güçlüğü çektiği konular hakkında elde ettiği bulgulara dayanarak bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Araştırmacı çalışmasında söz konusu alanlarda tespit edilen eksikliklere dair önerilerde bulunmuştur (Gün, 2016),

Genç, “Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi” adlı çalışmasında okul öncesi din eğitimi veren bu kurslarda verilen eğitimin problemlerini, müfredatın hedeflere ulaşma durumunu, programda yer alan etkinliklerin verimliliğini ve verilen eğitimin çocukların dini gelişimine olan katkısını ortaya koymaya çalışmıştır (Genç, 2019).

Üzümcü & Çınar, “Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları (Çorlu Örneği)” adlı çalışmasında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an Kursu Programı'yla ilgili görüşlerini tespit ederek değerlendirmeyi amaçlamıştır (Üzümcü & Çınar, 2020).

Korkmaz, “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim- Öğretim Yeterlilikleri Üzerine Bir Araştırma” adlı makalesinde söz konusu kurslarda görev yapan öğretmenlerin pedagojik formasyon yeterliliklerinin durumunu ele almıştır (Korkmaz, 2020).

Yazıbaşı, “ Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği)” adlı çalışmasında görüşme yöntemiyle elde edilen verileri içerik analizi ile çözümleyerek yorumlamıştır. Araştırma neticesinde öğrenci, öğretici ve velilerin ihtiyaç ve beklentilerini ortaya koymuştur (Yazıbaşı, 2020).

6.3. Tezler

Yıldırım, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)” adlı yüksek lisans tezinde bazı resmi ve özel 4-6 yaş Kur'an kurslarında gözlem ve görüşme yoluyla tespitlerde bulunmuş ve buna yönelik önerilerini sunmuştur (Yıldırım 2015).

Uzun, “Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri”, adlı yüksek lisans tezinde ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanan program ile Amerika'da ikamet eden Müslümanlara yönelik yaklaşık yirmi yedi senedir uygulanan Okul Öncesi İslam Dini Eğitimi Programını (IQRA Kindergarten Islamic Curriculum) mukayeseli olarak ele almıştır (Uzun, 2016).

Kurt, “Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)” adlı yüksek lisans tezinde velilerin 4-6 Yaş grubu Kur'an kursları hakkındaki beklentilerini ve memnuniyet düzeylerini tespit etmeye çalışmış, veli ve öğrencilerle ilgili genel özellikler, eğitim ortamları, eğitimin içeriği ve niteliği ile ilgili değerlendirmeler yapmıştır (Kurt, 2017).

Yağcı, “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları: (İzmir İli Örneği)” adlı yüksek lisans tezinde İzmir ilinde faaliyet gösteren 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki mevcut durumun, ihtiyaç ve beklentileri ne oranda karşıladığını farklı açılardan ele almıştır (Yağcı, 2018).

Tüfekçi, “Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Kırıkkale İl Müftülüğü ve İlçe Müftülüklerine bağlı 4-6 yaş Kur'an kurslarında yapılandırılmış gözlem formuyla nitel bir çalışma yaparak söz konusu kurslarda karşılaşılan bazı sorunlara değinmiştir (Tüfekçi, 2020).

Görüldüğü gibi 4-6 yaş Kur'an kursları hakkında yapılan bilimsel araştırmalarda son dönemde belirgin bir artış görülmektedir. Bu artışın sebebi 4-6 yaş Kur'an kurslarının açılışının yeni sayılabilecek olmasıdır. Doğal olarak araştırmacılar bu alana yönelmektedir. Yukarıda zikredilen çalışmalarda araştırmacılar genel olarak 4-6 yaş Kur'an kurslarının; öğretici yeterlilikleri, öğretim programları, veli görüşleri gibi belirli boyutlarını incelemektedir. Bu çalışmada 4-6 yaş Kur'an Kurslarının fiziki imkânları, kurumsal yapılanması ve öğretim programı/materyalleri bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmaktadır.

7. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın planı, araştırma evreni ve örnekleme, araştırmada kullanılan bilgi toplama aracı ile aracın uygulanması ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

7.1. Araştırmanın Modeli

Katılımcıların 4-6 yaş kuran kurslarının kurumsal yapılanması, fiziki durumu, öğretim programı ve materyallerine ilişkin sorunlar ile demografik bilgileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan bu çalışmada genel tarama modellerinden betimsel nitelikte ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir (Büyüköztürk vd, 2017).

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. İlişkiyel tarama modelleri ise, iki ya da daha fazla değişken arasında değişim olup olmadığını ve bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2005).

7.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Gaziantep il merkezi ve ilçelerinde bulunan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında 2019-2020 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde görev yapmakta olan 175 öğretici oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise evren içerisinde basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen 143 öğreticiden oluşmaktadır. Basit seçkisiz örnekleme, oluşturulan evren listesinden örnekleme birimlerinin seçkisiz olarak çekilmesidir (Büyüköztürk vd., 2015).

7.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak nicel veri toplama tekniklerinden biri olan anket uygulaması ile toplanmış ve elde edilen veriler gizli tutulmuştur. Anket maddeleri 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticilerinin ve alanında uzman akademisyenlerin görüşlerine başvurularak hazırlanmış, ihtiyaç duyulan düzenlemeler yapıldıktan ve eksiklikler tamamlandıktan sonra uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Hazırlanan anket maddeleri; kurumsal yapılanma, fiziki şartlar, öğretim programı ve materyaller olmak kaydıyla üç temel başlık altında düzenlenmiştir. Bakanlığın ve müftülüğün görev ve sorumluluk alanına giren iş ve işlemlerle ilgili

maddelere kurumsal yapılanma; kursların hitap ettiği bölgedeki konumu, ulaşım araçlarına erişilebilirliği, fiziki imkânları, temizliği ve güvenliği hakkındaki maddelere fiziki şartlar; 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı, programın uygulanabilirliği, çocukların gelişim özelliklerine uygun olup olmadığı, dini gelişim alanını destekleme durumu, öğretim sürecinde materyal kullanımı ve sahip olunan materyallerin yeterlilik durumu ile ilgili maddelere ise öğretim programı ve materyaller başlığı altında yer verilmiştir.

7.4. Verilerin Toplanması

Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından, uygulanacak yöntemlerin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir. İl Müftülüğü ile irtibat kurularak araştırmanın önemi, amacı ve anket maddelerinin cevaplanması hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Öğreticilerden toplanan 143 anket formu eksiksiz ve geçerli kabul edilerek değerlendirmeye alınmıştır.

7.5. Araştırmada Verilerin Analizi

Analize tabi tutulan veriler, araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğreticilerinin anket formunda bulunan Kişisel bilgi formu ve 4-6 Yaş Kuran Kurslarında Kurumsal Yapılanması, Fiziki Durumu, Öğretim Programı ve Materyaller ile ilgili maddelere verdiği yanıtlardan elde edilmiştir. Elde edilen veriler bağımlı ve bağımsız değişkenler dikkate alınarak, bilgisayar ortamında SPSS 22.0 paket programı yardımıyla veri tabanı oluşturularak analiz edilmiştir.

Demografik değişkenlere göre dağılımların tespit edilmesi amacıyla frekans (f) ve yüzdeler (%) hesaplanmıştır. Ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanmıştır. 4-6 Yaş Kuran Kurslarında Kurumsal Yapılanması, Fiziki Durumu, Öğretim Programı ve Materyallere ilişkin sorulara verilen yanıtların demografik değişkenlere göre farklılaşma durumunu belirlemek için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans (anova) analizleri yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin; 4-6 Yaş Kuran Kurslarında Kurumsal Yapılanması, Fiziki Durumu, Öğretim Programı ve Materyallere ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar arasındaki ilişkiyi tespit etmek için korelasyon analizi yapılmıştır.

7.6. Güvenilirlik Analizi

Araştırma sonucu elde edilen verilerin güvenilirliğini ölçmek için Cronbach Alfa Katsayısından yararlanılmıştır. Testte yer alan soruların varyansların toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan ve 0 ile 1 arasında değerler alan Alfa katsayısı, bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Cronbach Alfa Katsayısı, testte yer alan soruların homojen bir yapıyı açıklamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını araştırır. Alfa Katsayısı, bireysel soru puanlarını içeren bir testte sorulara verilen yanıtların toplanması durumunda soruların birbirleri ile benzerliğini, yakınlığını, ortaya koyan bir katsayıdır. Alfa katsayısının bulunabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak da ölçeğin güvenilirlik durumu aşağıda verilmiştir (Büyüköztürk, 2015).

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise test güvenilir değildir,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise test düşük güvenilirliktedir,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise test oldukça güvenilirdir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise test yüksek derecede güvenilir bir testtir.

Araştırmada kullanılacak olan maddelerin güvenilirlik ve geçerlikleri asıl uygulamadan önce yapılan bir ön uygulama ile sağlanmıştır.

Tablo 1. Güvenilirlik Testi

Güvenilirlik Analizi		
Test	Cronbach's Alpha	N
Kurumsal Yapılanma	,833	14
Fiziki Durum	,905	15
Öğretim Programı ve Materyaller	,874	10

Tablo 2’de görüldüğü gibi asıl uygulamada hesaplanan Alpha Cronbach alfa (α) katsayılarının oldukça yüksek çıkması anketin güvenilir bir yapıya sahip olduğunu destekler niteliktedir.

7.7. Normallik Testi

Bu aşamada analiz yöntemlerinden hangisinin kullanılacağına karar vermek için, verilerin normallik testine tabi tutulması gerekmektedir. Ulaşılan sonuçlar yorumlanarak parametrik ya da non-parametrik yöntemler tercih edilecektir.

Çarpıklık ve basıklık değerlerinin hesaplanması, ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğunun incelenmesi için yapılan temel işlemdir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması, normal dağılıma sahip olduğunun göstergesidir (Groeneveld ve Meeden, 1984). Buna göre ankete ait alt boyutların puan ortalamalarının normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Ayrıca ilgili anket ve boyutlarına ilişkin histogramlar, grafikler ve varyasyon katsayıları da incelenerek normal dağılıma uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda analizlerde parametrik yöntemler kullanılmıştır. Öğretici görüşleri arasında bağımsız değişkenler açısından anlamlı farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans (anova) analizleri yapılmıştır. Bağımsız örneklem t-testi, iki grubun ortalamalarının karşılaştırılması için kullanılmaktadır (Kalaycı, 2010). İki'den fazla örneklem arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ise varyans (anova) analizi ile tespit edilir (Büyüköztürk, 2015).

Tablo 2. Ölçek Puanlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Test	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Kurumsal Yapılanma	3,3821	,58573	,012	,113
Fiziki Durum	3,1501	,86860	-,147	-,500
Öğretim Programı ve Materyaller	3,4587	,73104	-,039	-,439

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAM TARİHİ BOYUNCA ÇOCUKLARA DİN EĞİTİMİ HİZMETİ VERİLEN KURUMLAR

1.1. KÜTTÂBLAR

Arapça k-t-b kökünden türetilen ‘küttâb’ kelimesi, ‘kâtib’ kelimesinin çoğuludur. Kâtib ise yazı öğrenen veya yazı yazan anlamlarına gelmektedir (Kazıcı, 2012). Zamanla kullanımı yaygınlaşan küttâb kavramının İslam dünyasında Kur’an öğretilen yer olarak kabul gördüğü belirtilmektedir (Bayraktar, 2009). Ancak ilerleyen dönemlerde bu eğitim merkezlerinin sadece Kur’an eğitimi ile sınırlı kalmadığı; programlarına önce basit matematik sonra da kıssalar, hadis ve şiirler, Arap dili belagatı gibi farklı içerikler de eklendiği görülmektedir (Hitti ve Tuğ, 1995).

‘Küttab’ ile eş anlamlı olarak kullanılan kelimelerden biri de ‘mekteb’ kelimesidir. Çoğulu ‘mekatib’ olup küttab kelimesiyle aynı kökten türetilmiştir. Ancak Karahanlılar ve Selçuklulara kadar ‘mekteb’ kelimesi yerine yaygın olarak ‘küttab’ kelimesinin kullanıldığı görülmektedir (Çelik, 2001).

1.1.1. Hz. Peygamber Döneminde Küttâblar

İlk vahyin nazil olmasıyla beraber 610 yılında Hz. Peygamberin rehberliğinde tebliğ ve tebyin görevleri doğrultusunda Kur’an eğitimi faaliyetlerinin başladığını söylemek mümkündür. İslam’ın ilk yıllarında tebliğ faaliyetlerinin gizli bir şekilde yapıldığı, çocuklardan ziyade genç ve yetişkinlere yönelik bir faaliyet olduğu görülmektedir. Tebliğ faaliyetlerinin gizli yürütülmesinin sebebi ise Mekkeli müşriklerin baskıcı tutumları ve eziyetleridir. Hz. Peygamber’in gerçekleştirdiği tebliğ faaliyetlerini yaygın eğitim kapsamında değerlendirmek mümkündür. Bu dönemde İslam’ın öğretilmesinde yaygın eğitim faaliyetlerinin tercih edilmesi tebliğin gizli tutulmasının da bir sonucu olduğu söylenebilir (Yıldız, 1998).

Tebliğin ilk yıllarında Müslümanlar; el-Erkam b. Eb’il-Erkam’ın evinde, Hz. Muhammed’in evinde ve Hz. Ebu Bekir’in evinde toplanarak din ve Kur’an eğitimi

almaktadır. Bunların içinde ise en meşhuru Darü'l Erkam'dır. Birçok Müslüman İslamiyet'i burada kabul etmiş, yoğun bir eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleşmiştir. İlk öğretilen konular arasında tevhit ve ahlak yer almaktadır (Dündar, 2014). Bunun yanında adabı muaşeret kurallarının da öğretildiği görülmektedir (Mevdudi, 1992). Ayrıca Kur'an'ın tedrici olarak inen ayetlerinin ezberlenmesi, vahiy kâtipleri olarak isimlendirilen kişilerin nazil olan vahiyleri yazması da faaliyetler arasındadır (Okumuşlar, 2013). Bu bağlamda Darü'l Erkam'ın küttablara zemin hazırlayan bir eğitim kurumu olduğu söylenebilir. Okuma yazma bilenlerin son derece az olduğu bu dönemde, baskı ve şiddete rağmen böyle bir yapının başarı ile faaliyet göstermesi İslam dininin eğitime verdiği önemi açıkça gözler önüne sermektedir. Mevcut şartlar dâhilinde yetişkin ve çocuk ayrımı bulunmadığı, yetişkin eğitiminde de kurumsallaşmanın gerçekleşmediği görülmektedir.

İlk tebliğin gizli yürütülmesinin ardından tebliğ faaliyetlerinin açıkça yapılmasıyla birlikte pazarda, panayırda, su kuyularının kenarında, kervanların misafir buldukları mekânlarda yani imkân bulunan her yerde din ve Kur'an eğitimi gerçekleştiği bilinmektedir (Kaynak, 2007). İslam'ın ilk yıllarında tebliğ faaliyetlerinin zorluklar içerisinde gerçekleştirilmesi ve Mekkeli müşriklerin giderek artan baskısı sebebiyle hicret emri gelmiştir. Ardından Müslümanlar Medine'ye hicret etmiştir.

Medine dönemi İslam devletinin temellerinin atılması ve İslam kültürünün oluşması noktasında önemli bir yere sahiptir. Burada din, dil, ırk gözetilmeden insanların bir arada yaşadığı bilinmektedir. Bu bağlamda Müslümanlar Medine'de din ve Kur'an eğitimlerini rahat bir şekilde almakta ve ibadetlerini de baskı ve şiddet olmaksızın rahatça yapabilmekteledir (Ağırman, 2008). Bu yönüyle Medine'ye hicret Müslümanlar için bir dönüm noktası niteliği taşımakta ve Müslümanların bir topluluktan devlete yükselmelerinin önünde engel kalmadığı görülmektedir.

Hicretle beraber Müslümanların önündeki engellerin kalkmasıyla beraber yeni kurumlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunların ilki ve en önemlisi Mescid-i Nebevi'dir. Mescid-i Nebevi'nin inşasıyla beraber din eğitiminin sistemli bir hâl aldığı söylemek mümkündür. Söz konusu mescid farklı fonksiyonlar ihtiva etmektedir. Bunları eğitim, ibadet ve barınak olarak gruplandırmak mümkündür.

Mescidin; namaz kılınan alan, eğitim amaçlı da kullanılan suffe ve Peygamber ve ailesinin kalacağı odalardan oluştuğu aktarılmaktadır (Hamidullah, 1966). Aynı zamanda mifasirhane olarak kullanılan ya da yeri geldiğinde önemli kararların alındığı bir mekân olan Mescid-i Nebevi Müslümanlar için adeta sosyal bir merkez görevi üstlenmektedir.

Mescid-i Nebevi'nin kısımlarından biri olan suffalar, eğitim açısından bir sistem doğrultusunda ilerlediği için İslam'ın ilk eğitim kurumu ve hatta ilk üniversitesi olarak anılmaktadır (Yılmaz, 2007). Burada öğrenim görecekt kişiler için bir yaş sınırlamasına gidilmediği görülmektedir. İslam'ın ilk yıllarından itibaren eğitim verilirken ihtiyaç durumunun göz önünde bulundurulduğu, yetişkin eğitime öncelik verilmekle beraber çocukların eğitiminin de aksatılmamasına özen gösterildiği görülmektedir. Ayrıca bu dönemde ailelerin mescitte öğrendiklerini çocuklarına aktardıkları da bilinmektedir (Sarıçam, 2004). Hz. Peygamber döneminde çocuk eğitimi bu şekilde devam ederken ilerleyen dönemlerde eğitim faaliyetlerinin küttablarda gerçekleştiği görülmektedir (Varol, 2000).

Kur'an-ı Kerim'i ezberleme, doğru ve güzel okuma, genel okuma yazma eğitimi gibi konular da suffada gerçekleştirilen eğitimin içeriğini oluşturmaktadır (Hamidullah, 1966). Suffada ders veren öğreticiler okuma-yazma bilen gönüllülerden oluşmaktadır. Buradaki gönüllü öğretmenlere muallim denilmektedir. Muallimler arasında Abdullah b. Mesud, Übey b. Ka'b, Mua'z b. Cebel, Ubade b. Es-Samit ve Abdullah b. Said gibi isimler yer almaktadır (Yıldırım, 2008). Zikredilen isimlerin ilerleyen dönemlerde önemli devlet kademelerinde görev aldığı bilinmektedir. Müslümanların; Hz. Peygamber oradayken onun etrafında, diğer zamanlarda ise muallimlerin etrafında ders halkaları oluşturduğu bilinmektedir. Oluşturulan ilim halkalarının belirli programı olmadığı gibi herhangi bir saat sınırlaması da bulunmamaktadır (Dündar, 2014). Buradan hareketle süre ve içeriğin ihtiyaca göre belirlendiğini söylemek mümkündür. Mescitler, bir ibadet mekânı olmasının yanı sıra bir eğitim mekânı olarak da Müslümanlar tarafından benimsenmiştir.

Küttabların, suffelerden ayrı bir kurum olarak ortaya çıkmasının zorunlu sebeplerinin bulunduğu söylenebilir. Mescidin eğitim ihtiyacını karşılayan tek

kurum olmasıyla bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Kalabalık grupların aynı anda mescitte bulunması, temizlik açısından birtakım sıkıntıların oluşması, gerçekleştirilen din eğitimi faaliyetlerinde yaş sınırı gözetilmediği için seviye farklarının oluşması sebepler arasında sayılabilir (Öymen, 1963). Ancak mescitte çocukların eğitim görmesinin azalmasıyla genel anlamda çocukların eğitiminin aksatıldığı anlaşılmamalıdır. Çocukların eğitimi mescit dışında bulunan küttablarda sağlanmaktadır. Çocukların, yeterli eğitim düzeyine ulaştıktan sonra mescitte devam eden ileri düzey eğitimlere tabi oldukları bilinmektedir (Sağlam, 2002).

Çocuklar için düzenli bir eğitim vermeye küttablarla birlikte başladığı söylemek mümkündür. Ancak küttablar için henüz sadece çocuklara eğitim veren bir kurum ifadesini kullanmak doğru olmayacaktır. Zira ihtiyaç halinde küttablardan yetişkinler de yararlanmaktadır. Medine’de yaygınlaşan eğitimle birlikte çocuklara eğitim verilmek üzere küttabların Müslümanların evleri olduğu görülmektedir. Çocukların eğitimi için henüz ayrıca bir mekân tahsis edilmediğinden dolayı evlerde eğitim verilmektedir (Gözütok, 2006). Bu durumda okul olarak nitelendirilebilecek mekânlar arasında Müslümanların evleri ve mescitler yer almaktadır. İlerleyen dönemlerde küttablar daha çok mescitlerde ön plana çıkacaktır. Hicri altıncı asra kadar hemen her mescidin bitişiğinde bir oda veya çevresinde bir mekân olarak eğitim mekânları kurulmaya devam edecektir (Gündoğdu, 2016). Küttablar verdiği eğitim türüne göre ikiye ayrılmaktadır. Bunları okuma yazma eğitimi veren küttablar ve İslam dininin esaslarını öğreten küttablar olarak sınıflandırmak mümkündür. İslam dininin esaslarının öğretildiği küttabların okuma yazma eğitimi almış olan çocukların İslam’ı öğrenme ihtiyacından ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumla birlikte okuma yazma eğitimi veren küttablardan bazıları aynı zamanda dini eğitim de vermeye başlamıştır.

Çocukların eğitiminde Hz. Peygamber döneminde bir program atanmamıştır. Bu bağlamda çocuklara verilen eğitimde müfredat düzeyinde bir çalışma yapıldığı söylenemez. Ancak çocukların eğitiminin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için aktarılacak olan konuların genel olarak belirlendiğini söylemek mümkündür. Çocuklara öncelikle okuma yazmanın öğretildiği ardından Kur’an okuma eğitimleri ile devam edildiği görülmektedir. Bununla birlikte iman esasları, ibadetlerin uygulanması gibi temel bilgilerin de göz ardı edilmediği görülmektedir. İslam’ın

kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim Müslümanlar için dinin öğrenilmesinde birincil kaynak durumunda bulunmaktadır. Bu sebeple gerek Hz. Peygamber döneminde gerekse dört halife dönemlerde din eğitiminde Kur'an ve sünnet öğretilen ilk hususlar olarak yerini almaktadır. Kur'an okuma faaliyetlerinin toplumda önem kazanmasıyla beraber okur-yazar olanların oranında da ciddi bir artış olduğu söylemek mümkündür (Sağlam, 2002).

Küttablarda verilen eğitim durumuna bakıldığında günümüzün temel eğitimini sağlayan kurumlarla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Müslümanların eğitim-öğretime duydukları ilgi ve ihtiyaç neticesinde küttablar toplumda önem kazanmıştır.

1.1.2. Dört Halife Döneminde Küttâblar

Hz. Peygamberin vefatından sonra Hz. Ebubekir ile başlayıp Hz. Ali ile son bulan bu zaman dilime dört halife dönemi olarak adlandırılmaktadır. Hz. Peygamber hayattayken Mescid-i Nebevi'de bulunan suffalarda faaliyetine başlayan ilim halkalarının, sonraki dönemlerde de kesintisiz olarak devam ettiği görülmektedir.

Dört Halifenin ilki olan Hz. Ebubekir döneminde Kur'an-ı Kerim'in kitap haline getirilmesinin din eğitimini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Ancak Hz. Ebubekir'in iki yıl süren halifeliği döneminde sosyal ve siyasal içerikli olayların yaşanmasından dolayı eğitim alanında atılan yeni bir adımın bulunmadığı görülmektedir. Bu bağlamda eğitim- öğretim faaliyetlerinin Hz. Peygamberin oluşturduğu sistemde aynı şekilde devam ettiği söylenebilir (Atasever, 2019). Bu durumun Hz. Ömer dönemine kadar devam ettiği görülmektedir.

Hz. Ömer'in ilime ve ilim öğrenmeye özel hassasiyet gösterdiğini söylemek mümkündür. Halifeliği döneminde Mescid-i Nebevî'nin yanında veya mescidin bazı bölümlerinde çocukların eğitimi için küttâblar oluşturmuştur. Fetihlerin artmasıyla doğru orantılı olarak küttâb sayıları da artmıştır. Hz. Ömer döneminde çocukların eğitiminde önemli bir yer tutan küttablarda uygulanmak üzere bir ders programı oluşturulmuştur. Bu program sadece Mekke ve Medine ile sınırlı kalmamış İslam Devletinin bütün şehirlerine gönderilerek tüm küttablarda uygulanması istenmiştir. Söz konusu programın hazırlığı esnasında sadece dini ve ilmi derslerin değil hayatın

çeşitli alanlarında bilinmesi gereken içeriklerin de bulunduğu görülmektedir. Çocuklara verilen dini ve ilmi derslerin yanı sıra diğer derslere bakıldığında yüzme eğitimi, at binme eğitimi, atasözleri ve şiir eğitimleri gibi derslerin de bulunduğu görülmektedir (Çelebi, 1983). Hz. Ömer'in getirdiği yenilikler sadece küttablarla sınırlı kalmamıştır. Bu bağlamda kendisinin eğitim-öğretim konusunda yoğun bir çaba harcadığı açıkça görülmektedir. Hz. Osman ve Hz. Ali döneminde ise Hz. Ömer döneminde kurumsallaştırılan eğitim faaliyetleri aynı şekilde devam etmiştir.

1.1.3. Emevîler ve Abbasîler Döneminde Küttâblar

Emevi Devletinin 41/661 yıllarında Muaviye b. Ebu Sufyan tarafından kurulduğu bilinmektedir. Devlete adını veren kurucusu, Ümeyyeoğullarına mensuptur. Aynı zamanda Emeviler, İslam tarihinin ilk hanedan devleti olma özelliğini taşımaktadır (Aycan, 1999).

Hz. Peygamber döneminde Mescid-i Nebevi ile başlayan camide/mescidde eğitim geleneğinin Emevilerde de devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde eğitim öğretim faaliyetleri yaygınlaşmış ve kurumsallaşmıştır. Ayrıca devlet yöneticilerinin de eğitim-öğretime son derece önem verdiği ve desteklediği görülmektedir. Bu dönemde küttabları Umumi Küttablar ve Saray Küttabları olarak tasnif etmek mümkündür.

Umumi küttab örneklerini, büyük yerleşim yerlerinde, köylerde ve küçük topluluklarda dahi görmek mümkündür. Buradan hareketle halk tarafından da çocuk eğitiminin yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğu görüşünün benimsendiği rahatlıkla söylenebilir. Bununla beraber devlet erkânının desteğini de alan küttabların, faaliyetlerini rahat bir şekilde sürdürmeyi başardığı görülmektedir (Altınay, 2006).

Saray küttablarının ise devlet erkânının çocuklarının eğitimi için açılmış özel okullar olduğu söylenebilir. Yönetim için kullanılan saraylarda eğitim- öğretim kurumunun faaliyet göstermesi önceki dönemlerde örneğine rastlanılmayan bir durumdur. Bu uygulamanın yeni bir eğitim sistemi oluşturduğu görülmektedir (Zeydan, 1971).

Emevi Devletinden bağımsız olarak Abdurrahman b. Muaviye tarafından Endülüste kurulan Endülüs Emevi Devletinde de küttablar varlığını devam ettirmiştir. Ancak burada küttabların sadece halkın çocuklarına hitap ettiği, üst kesimin çocuklarının küttablarda değil evlerde özel hoca eşliğinde temel eğitim aldığı bilinmektedir (Özdemir, 2014).

Abbasilerde de küttabların umumi küttablar ve saray küttabları olarak ayrıldığı bilinmektedir. Umumi küttabların daha çok halkın çocuklarına hitap ettiği için mahalle aralarında, cami ve medrese yanlarında veya bitişiğinde kurulduğu; orada ders veren hocaların isimleriyle anıldığı görülmektedir. Saray küttabları ise sadece seçkinlerin ve üst düzey yöneticilerin çocuklarının ders aldığı özel küttablar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Abbasilerde küttabların isim ve işlev olarak Emevilerde faaliyet gösteren küttabların devamı niteliğinde olduğu söylenebilir (Gözütok, 2012).

1.2. SIBYAN MEKTEPLERİ

Çocuklar anlamına gelen sıbyan, köken olarak Arapça bir kelimedir. Küçük, çocuk anlamlarına gelen “Sabi” kelimesinin çoğulu olarak kullanılmaktadır (Topaloğlu ve Karaman, 1980). Ketebe kökünden türeyen mektep ise kelime manası olarak yazı yazılan yer anlamı taşımaktadır. İsm-i mekân anlamında kullanıldığında ise okul kavramına karşılık gelmektedir. Bu bağlamda Sıbyan Mektepleri çocukların eğitim gördükleri okullar olarak nitelendirilebilir. Bu özelliği ile küttabların devamı olarak değerlendirmek de mümkündür.

1.2.1. Selçuklular Döneminde Sıbyan Mektepleri

Selçuklu Devletinde sıbyan mektepleri, düzenli idari yapısının bir sonucu olarak gelişen şehir hayatında ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan bir kurum olarak görülmektedir (Akyüz, 1994). Sıbyan mekteplerinin isim olarak farklılık gösterse de nitelik olarak küttablarla benzer, hatta neredeyse aynı olması; İslamiyet’i kabul etmesiyle beraber okul öncesi eğitim kurumu olan bu yapının varlığını Türk devletlerine aktardığını göstermektedir.

Selçuklularda Sıbyan mekteplerinin varlığı belgelerle sabit olmakla birlikte, bu dönemden günümüze kadar varlığını sürdürmeyi başaran herhangi bir yapı bulunmamaktadır (Dikmen ve Toruk, 2017). Yapılan mektepler, medreseler ve vakıflar dönemin hükümdarlarının ilme verdiği önemin açık göstergesidir.

1.2.2. Osmanlı Devleti'nde Sıbyan Mektepleri

Osmanlı Devletinde Sıbyan mektepleri, Emeviler ve Abbasilerdeki kütütların; Selçuklulardaki ise Sıbyan mekteplerinin devamı niteliğindedir. Bu dönemde Dar'u-t Tâlim, Mektep, Mektephane, Muallimhane, Taş Mektep, Mahalle Mektebi gibi isimlerle anılsalar da halk tarafından en çok benimsenen ve kullanılan ismi yine Sıbyan mektebidir (Kara ve Birinci, 2016). Osmanlı Devletinde Sıbyan mektepleri halkın çocuklarına hitap etmektedir. Şehzadeler ise halkın çocuklarının okuduğu sıbyan mekteplerinde değil sarayları içinde kendileri için oluşturulmuş özel bir ilkokul olan “Şehzadegan Mektebi” öğrenim görmektedir (Başgöz, 2005). Bu bağlamda Emeviler ve Abbasilerdeki umumi kütütlar-saray kütütları ayrımının Osmanlıdaki sıbyan mekteplerinde de görüldüğünü söylemek mümkündür.

Osmanlının ilk dönemlerinde Sıbyan mekteplerinin faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için özel olarak tahsis edilen binaların olmadığı bilinmektedir. Önceleri mescidlerde verilen bu temel eğitim, mescidlerin buna uygun olmaması, çocuklar ve yetişkinlerin bir arada bulunması, temizlik noktasında birtakım sıkıntılarının hasıl olması sebebiyle özel evlerde, cami/mescit kenarlarında ve mahalle aralarında inşa edilen yapılarda sürdürüldüğü görülmektedir (Ergün,2000).

Bu okulların yapım masrafları devlet bütçesinden karşılanmayıp, padişah, sadrazam, vezir gibi toplumun ileri gelen zenginleri tarafından karşılanmıştır. Ayrıca bu kişilerin sadece binayı yaptırmakla kalmayıp, okulun her türlü ihtiyacını, hoca ve öğrenci giderlerini de kendilerinin karşıladığı bilinmektedir (Demirtaş, 2007). Bu yüzden söz konusu mektepler genellikle onu yaptıran kişinin adıyla anılmaktadır.

Osmanlıda mimari yapılara bakıldığında cami, hastane, aşevi, mektep, kütüphane, gibi kurumların birbirlerine oldukça yakın olacak şekilde inşa edildiği, sıbyan mekteplerinin de bu kurumlar içinde yer aldığı görülmektedir. Ayrıca sıbyan mekteplerinin buldukları kolektif yapının mimari özelliklerini taşıdığı

görülmektedir (Çelik, 2007). Sıbyan mekteplerinin mimari yapısının genel olarak geleneksel Osmanlı evlerine benzediği ve ferah bir ortam oluşturmak adına fazlaca pencere kullanıldığı görülmektedir. Bunun sebebinin ilk defa evleri dışında eğitim alacak ve evlerinden ayrılacak olan çocukların sıbyan mekteplerinde evinde gibi hissetmelerini sağlamak olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda 4-6 yaş grubunda ev ile okulun benzer mimari yapılara sahip olması çocuklar üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır (Sakaoğlu, 2008).

Sıbyan mekteplerinde ilk dönemlerde karma eğitim yapılmakla beraber sonraki dönemlerde mevcudun artmasıyla beraber kız- erkek okullarının ayrıldığı bilinmektedir. Kız öğrencilerin devam ettiği sıbyan mekteplerinin hocaları da Supha-i Sıbyan adı verilen kadın hocalardan oluşmaktadır (Binbaşıoğlu, 2009).

Sıbyan mekteplerinde belirli bir çerçeve öğretim programı bulunmadığı, öğrencilerin genellikle o mektebin hocasının içerik ve işleyişine tâbi olduğu bilinmektedir. Ancak Kur'an-ı Kerim dersi her mektepte temel ders olarak bulunmaktadır (Hızlı, 2001). Kur'an-ı Kerim dersinin yanı sıra namaz surelerinin ezberi, temel dini bilgiler, siyer gibi dersler de bulunmaktadır. Sıbyan mekteplerinde verilen eğitimde dini derslerin yanında kaligrafi, dil bilgisi, temel matematik gibi çeşitli dersler ve adab-ı muaşeret dersleri de verilmektedir (Hızlı, 2001). Ders programı incelendiğinde ise genel olarak derslerin sabah namazından bir vakit sonra başladığı, öğle namazı öncesinde öğle yemeği molası verildiği, ardından ikindi namazında tekrar derse başlandığı ve akşam olmadan derslerin bitirildiği görülmektedir. Bu bağlamda tüm programın namaz vakitleri gözetilerek yapıldığını söylemek mümkündür. Ayrıca dersler dışında yılın belli zamanlarında sosyal aktiviteler de yapıldığı aktarılmaktadır (Kara ve Birinci, 2005).

19. yüzyıla kadar sıbyan mekteplerinde içerik ve işleyiş olarak pek fazla değişikliğe rastlanmamaktadır. Ancak zamanla bu mekteplerin niteliğinde bir düşüş meydana geldiğini, amacına ulaşmakta güçlük çektiğini söylemek mümkündür. II. Mahmut döneminde bazı ıslahatlar yapılmaya çalışılsa da somut adımlar atılmadığı görülmektedir. Tanzimatla beraber sıbyan mekteplerinin yerine daha sistemli ve planlı eğitim vermeyi amaçlayan 'İptidai Mektepler' kurulmuştur. Bazı görüşler sıbyan mekteplerinin adının 'iptidai' olarak değiştiğini savunurken bazıları ise

sıbyan mekteplerinden bağımsız, yeni bir kurum olduğunu belirtmektedir (Ergin, 1977).

Sıbyan mekteplerinin eski usule göre mahallelerde eğitim vermeye devam ettiği, İptidai mektepleri ise büyük şehirlerde modern usule göre eğitim vermeye başladığı görülmektedir (Kansu, 1945). 19. Yüzyılın sonlarına doğru ise halk arasında eski usule göre eğitim veren sıbyan mektepleri önemini yitirmeye başladığı; usul-i cedide yani yeni içerik ve yöntem/tekniklere göre eğitim veren iptidai mekteplerin önem kazandığı görülmektedir. Böylece eğitimde modernleşme çalışmalarının kısmen başarıya ulaştığını söylemek mümkündür (Akyüz, 1982).

20. yüzyılın başlarında ise iptidaî mekteplerde verilen eğitim süresinin altı seneye çıkarıldığı, Fransız ilkokulları sisteminden etkilenecek şekilde yapılan bu yeni değişiklikle mekteplerin ikişer senelik üç bölüme ayrıldığı görülmektedir (Sakaoğlu, 2008). Böylece 6 yıllık yeni bir okul tipinin oluştuğunu söylemek mümkündür. Ayrıca Unat, bu yeni sistemin ders programında “resim, iş, musiki, beden terbiyesi, ziraat, ev idaresi, biçki-dikiş” gibi yeni derslere yer verildiğini belirtmektedir (Unat, 1964). Yeni sistemde içerikle beraber yöntem/tekniklerde de bazı değişikliklere gidildiği görülmektedir. Bu dönemde işlenen derslerde manevi duyguların kazandırılmasına önem verildiği görülmektedir. Ayrıca çocukların sanat dallarına yönlendirilmesi, yeni sistemi önceki mekteplerden ayıran en önemli özelliklerden biridir (Doğan, 1998).

1913 yılına gelindiğinde ise Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu-ı Muvakkatı ile 4-7 yaş arası çocukların devam edebileceği ana mektepleri kurulmuştur. Ancak Osmanlı Devleti'nin girmiş olduğu savaşlar ve ekonomik sorunlar sebebiyle 1919 senesinde kapatılmıştır. Bunun sonucunda o dönemde günümüz tabiriyle okul öncesi eğitim veren bir kurumun kalmamıştır (Akyüz, 1996).

1.3. CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÇOCUKLARA DİN EĞİTİMİ HİZMETİ VERİLEN KURUMLAR

1.3.1. Örgün Eğitim Kurumlarında Çocukların Din Eğitimi

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte her alanda olduğu gibi eğitim alanında da radikal değişiklikler yapılmıştır. 3 Mart 1924'te kabul edilip 6 Mart 1924'te yürürlüğe giren, kelime manası itibariyle 'öğretim birliği' anlamına gelen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile ülke çapındaki bütün okullar tek bir kuruma bağlanmıştır. Maarif Vekâleti yani günümüz adıyla Milli Eğitim Bakanlığı; resmi, özel, vakıf yerli, yabancı gibi hiçbir ortak nokta gözetilmeden ülkede hâlihazırda faaliyet gösteren tüm eğitim kurumlarını idaresi altına almıştır.

Bu gelişmelerin ardından Maarif Vekâleti eğitim ve öğretimde uygulanacak programları düzenleyerek "İlk Mektep Müfredatı" yayımlanmıştır. İlk mektep müfredatında ilkokullar için okutulacak olan derslerin içerikleri, programları ve sınıflara göre konular belirlenmiş, İlkokul süresi olarak beş yıl uygun görülmüştür. Hazırlanan müfredata göre din eğitimi birinci sınıfta verilmemiş; Kur'an-ı Kerim ve Din Bilgisi dersi adı altında haftada iki saat olmak üzere ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarda verilmiştir. Ancak iki yıl sonra henüz yeni uygulanmaya başlayan eğitim programı müfredatı tekrar değiştirilmiştir. Bu bağlamda din dersleri 3. Sınıftan itibaren haftada birer saat olacak şekilde okutulmaya başlanmıştır (Aslan, 2011).

1930 yılından itibaren ise köy ve şehir ilkokullarında farklı uygulamalara gidilmiştir. Şehir ilkokullarında 5. sınıflarda, köy ilkokullarında ise 3. sınıflarda okutulmuştur. Bununla beraber söz konusu değişikliklerle derslerin seçmeli mi yoksa zorunlu mu olacağı hususunda da uygulamada birlik sağlanmamıştır. Daha sonra şehir ilkokullarından 1933, köy ilkokullarından ise 1939 yılında tamamen kaldırılarak ilkokullarda örgün eğitim dışında bırakılan din eğitimi, 1948 yılından sonra tekrar örgün eğitim kapsamına alınmıştır (Doğan, 1999).

Örgün eğitimde din eğitimi 1948 yılında veli izni doğrultusunda 4. ve 5. sınıflara ders dışı olmak üzere, 1949 yılında ise isteğe bağlı ancak yine normal öğrenim saatleri dışında birer saat planlanacak şekilde tekrar okutulmaya

başlamıştır. 1950 yılına gelindiğinde ise din dersleri tekrar programa dahil edilmiştir (Doğan, 2003). Sonraki yıllarda ise zorunlu olarak okutulan Ahlak dersleri ile isteğe bağlı okutulan din dersleri haftada birer saat olmak üzere, 1981-1982 eğitim-öğretim yılına kadar ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulmaya devam edilmiştir (Tavukçuoğlu, 1996).

1981 yılına gelindiğinde ‘Din Bilgisi’ ve ‘Ahlak Bilgisi’ adıyla müfredatta olan iki ayrı ders ‘Din ve Ahlak Bilgisi’ olarak değiştirilmiştir. 1982 yılında ise bu dersin adının ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi’ olması kararlaştırılmıştır. 1982 yılında hazırlanmış olan yeni anayasayla birlikte ise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi zorunlu hale getirilmiş, anayasal olarak din eğitimi güvence altına alınmıştır (Tavukçuoğlu, 1996). 2000 yılına kadar programda küçük değişiklikler yapılsa da 2000 yılında 1982 programından farklı olarak dersin temel ilkelerinde köklü değişiklikler yapılmıştır (MEB, 2000). 2006 yılında ‘mezhepler üstü ve dinler açılımlı’ olarak tanımlanan ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı, 2007-2008 öğretim yılında uygulamaya konulmuştur. Günümüz itibariyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, ilkokul 4. Sınıf düzeyinde zorunlu dersler kategorisinde 2 saat olarak yer almaktadır.

1.3.2. Yaygın Eğitim Kurumlarında Çocukların Din Eğitimi

3 Mart 1924’te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile aynı günde Şer’iye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak yerine Diyanet İşleri Reisliği kurulmuştur. Yaygın din eğitimi hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi görevi Diyanet İşleri Reisliğine verilirken bu hizmet alanında görev alacak personelin yetiştirilmesi için faaliyet gösterecek olan kurumların idaresi Maarif Vekâletine bırakılmıştır. Bu bağlamda yaygın din eğitimi Diyanet İşleri Reisliğinin görev ve sorumluluk alanındayken örgün din eğitimi ile ilgili iş ve işlemler Maarif Vekâletinin sorumluluğunda kalmıştır (Zengin, 2011).

1924’ten itibaren açılan Kur’an kursları hafız yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Söz konusu kurslara okul öncesi ve o dönemde ilköğretim mecburiyeti olarak kabul edilen 7-16 yaşları arasında çocuklar katılmamışlardır. Zira bu kurslara katılacak öğrencilerin ilkokulu bitirme zorunlulukları bulunmuştur. Ancak 1930 senesine

gelindiğinde 12 yaş altı çocuklara eğitim verilmemesi koşuluyla 12 yaş üzerinde bulunan çocuklar için bir kurs açılmıştır. Bu kursta Kur'an eğitimi, temel dini bilgiler, namaz surelerinin ezberletilmesi gibi dini eğitimler verilmiştir (Zengin, 2011).

1950 yılından sonra Kur'an eğitimine dair kısıtlamanın kalkmasının ardından Kur'an kurslarının açılış hızında ve sayısında bir artış görülmektedir. Bu yıllarda resmi rakamlara göre 127 adet Kur'an kursu bulunduğu aktarılmaktadır. Sonraki dönemlerde Kur'an eğitimi tekrar kısıtlamalarla karşı karşıya kalmış olsa da gayri resmi olarak şahsi çabalarla sürdürülmüş, ancak belirli bir program dahilinde yürütülmemesi sebebiyle eğitim ve öğretim faaliyetlerinden verim alınamamıştır (Öcal, 1998).

Kur'an kurslarında verilen eğitimin lise öncesi çocuklara, lise dönemi çocuklara ve yetişkinlere verilmesi 1963 yılında kararlaştırılmıştır. Zira bu tarihten önce Kur'an Kurslarının amacı isteyen çocuk ve yetişkinlere Kur'an eğitimi vermek değil din görevlilerinin yetiştirilmesini, nitelikli ve donanımlı hale gelmesini sağlamaktır (Zengin, 2012). 1964 senesinde ülke genelinde toplamda 434 adet Kur'an kursu bulunurken 1978 yılına gelindiğinde ise ülke genelindeki Kur'an kursu sayısı 1538'e ulaşmıştır (Öcal, 2004).

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 1980 yılında bazı önemli adımlar atıldığı görülmektedir. Alınan karara göre camilerde Kur'an-ı Kerim eğitimi ve öğretimi sağlanacaktır. Buna istinaden camilerde dini bilgilerin verileceği kursların düzenlenmesi zorunlu kılınmıştır. Çocuklar için yaz Kur'an kursu uygulaması ve yetişkinler için akşam Kur'an kursları uygulaması da 1990 yılında başlatılmıştır. Ancak hala okul öncesi dönemdeki çocukların yaz Kur'an kursundan yararlanamadıkları görülmektedir. Zira bu kurslara kayıt olabilmek için ilkokul mezuniyet şartı bulunmaktadır.(Öcal, 1998).

1.4. 4-6 Yaş Kur'an Kursları

Ülkemizde resmi olarak yaygın din eğitimi faaliyetleri Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an kurslarında gerçekleşmektedir. Söz konusu kurslar farklı yaş aralıklarına hitap etmektedir. Bu kurslarda verilen din eğitiminin amacı, içeriği,

niteliği hizmet alan kursiyerlerin gelişim dönemi özelliklerine göre belirlenmektedir. Ancak genel anlamda Kur'an kurslarında İslam'ın inanç konuları, ibadetleri, Kur'an okunuşu ve İslam ahlakı konuları hakkında bir temel eğitim verildiğini söylemek mümkündür (Doğan, 2017).

Kur'an kursları genel olarak; Kur'an'ın yüzünden okumasının öğretildiği sürekli eğitim veren Kur'an kursları, Hafızlık eğitimi verilen Kur'an kursları ve yaz tatili döneminde eğitim veren Kur'an kursları olarak tasnif edilebilir (Korkmaz, 2017). Kur'an kurslarında hizmet alabilmek için yaş sınırlamasının kalkmasıyla beraber bu sınıflandırmaya 4-6 yaş Kur'an kursları da dâhil olmuştur.

Kur'an kurslarının faaliyet alanları ise;

- “Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun olarak yüzünden okumayı öğretmek,
- Tecvid, tashih-i huruf ve talim gibi Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun ve güzel okumayı sağlayıcı bilgileri uygulamalı olarak öğretmek,
- İbadetler için gerekli sûre, âyet ve duâları ezberletmek ve anlamlarını öğretmek,
- Hafızlık yaptırmak,
- Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasını sağlamak,
- İslâm Dininin inanç, ibadet ve ahlâk esasları ile Hz. Peygamberin hayatı ve örnek ahlâkı hakkında bilgiler vermek,
- Dini içerikli sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemek” şeklinde ifade edilmektedir (DİB, 2012).

Kur'an kurslarında din eğitimi verilirken temel gaye olarak insanları din konusunda bilinçlendirme, yanlış uygulamalardan, din için zararlı fikir akımlarından ve düşüncelerden uzaklaştırmak, onlara doğru dini bilgiler ışığında dinin gereklerini yaşayacakları bir ortam sunmak yer almaktadır. Ayrıca inancın sağlamlaştırılması ve ibadetlerin uygulanışında şüphe duyulmaması da din eğitiminin amaçları arasındadır (Bilgin, 1980). Bu nedenle din eğitiminin planlı ve sistemli bir şekilde verilmesi, bu amaçlara sağlıklı bir şekilde ulaşmak adına önem arz etmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığının belirlediği amaç ve ilkelere göre Kur'an kurslarında öğrenim gören bireylere yönelik sürdürülen din eğitimi faaliyetlerinin amaçlarına bakıldığında;

- “Kur’an ve sünnet temelinde İslam’ı bir bütün olarak doğru anlamalarına katkı sağlanması,
- İslam dininin temel değerlerini, insan ve toplum hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmeleri,
- İslam dininin Allah-İnsan, İnsan-İnsan ve İnsan-Tabiat ilişkilerini düzenleyen boyutunu kavramaları,
- Sağlıklı bir dini hayat için İslam dininin itikat, ibadet ve ahlak ile ilgili esaslarını öğrenmenin önemini kavramaları,
- İbadetlerle ilgili gerekli bilgileri edinmeleri ve davranışa dönüştürmeleri,
- İslam’ın temel kaynağı Kur’an-ı Kerim’i Arapça metninden doğru ve usulüne uygun okuyabilmeleri ve ibadetleri yerine getirebilecek yeterlikte Kur’an ezberine sahip olabilmeleri,
- Kur’an-ı Kerim’in temel mesajları hakkında farkındalık, bilgi ve bilinç kazanmaları,
- Kur’an-ı Kerim’i meâlinden okuma alışkanlığı kazanabilmeleri ve hayata ilişkin prensipler çıkarabilmeleri,
- Hz. Peygamber’in (s.a.s.) hayatını öğrenmeleri ve O’nun örnek yaşantısından değerler üretebilmeleri,
- İslam dininin kardeşlik, barış, birlikte yaşama ahlakı vb. değerlerini özümsemeleri” olarak ifade edildiği görülmektedir. (DİB, 2012).

Yaygın din eğitiminde gerçekleştirilen önemli faaliyet alanlarından biri de din eğitiminde yaş sınırının kalkmasıyla beraber, toplumdaki gelen istek ve öneriler doğrultusunda ilk olarak 2013-2014 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan ve değerler eğitimini esas alan 4-6 yaş Kur’an kurslarıdır. Bu programla DİB, “Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak çocukların kendi seviyelerinde;

- İslam dininin değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerini,
- Kazanacakları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını,
- İslam’ın temel kaynağı olan Kur’an-ı Kerim’i ses ve şekil olarak tanımalarını,
- Allah’ı sevgi temelinde tanımalarını ve yaratılıştaki düzeni fark etmelerini,

- Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını, sevmelerini ve model almalarını,
- Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermelerini,
- İyi alışkanlıklar kazanmalarının yanı sıra beden, zihin ve duygu gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte öğrenim görmelerini sağlayacak uygun bir ortam sunmayı amaçlamadığını” ifade etmektedir (DİB, 2018).

1.4.1. 4-6 Yaş Kur’an Kurslarının Açılması

Cumhuriyet Dönemi din eğitimi faaliyetleri incelendiğinde gerek örgün eğitim gerekse yaygın eğitim faaliyetleri bağlamında ciddi dalgalanmalar görülmektedir. Din eğitiminde öncelikle yetişkin eğitiminin gözetildiğini, 1990’lı yıllarda yaz Kur’an kurslarının açılmasına kadar çocuklar için düzenli ve sistemli bir eğitim imkânının bulunmadığını söylemek mümkündür. Ancak yine de okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden bir yaygın eğitim kurumu bulunmamaktadır.

2011 yılına gelindiğinde 17.09.2011 tarih ve 653 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kur’an kurslarında yaş sınırlaması kaldırılmıştır. Böylece yaş sınırlaması olmaksızın isteyen herkesin Kur’an kurslarına gidebilmelerinin önünde herhangi bir engel kalmamıştır. Ancak 4-6 yaş arası çocuklar gelişim dönemi özellikleri bakımından farklılık arz ettiğinden özel bir program ihtiyacı hasıl olmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı, isteyen herkesin cami ve kurslara gelebilmesi, mevcut kurslara devam eden kursiyerlerin çoğunun yetişkin kadınlardan oluşması ve bunların önemli bir kısmının okul öncesi dönemde bulunan çocuğa sahip olduğu, çocuklarının din eğitimi ihtiyaçlarının karşılanması için başvuruda buldukları vb. gerekçelere dayanarak 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesini hayata geçirmiştir. Alanında uzman kişilerin görüşleri alınarak çoklu katılım anlayışıyla hazırlanan program, 2013-2014 eğitim- öğretim yılında 10 ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Kayseri, Diyarbakır, Gaziantep, Adana, Samsun, Erzincan ve Rize) pilot uygulaması tamamlandıktan sonra 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ülke çapında uygulamaya konulmuştur (DİB 2014). Bu bağlamda Diyanet İşleri Başkanlığı söz konusu programla, okul öncesi çocukların İslam dininin temel değerlerini kendi

seviyelerinde özümseyerek Kur'an-ı Kerim'i tanımlarını hedeflediğini belirtmektedir.

1.4.2. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Önemi

Henüz anne rahminde başlayan gelişim, psikologlar tarafından farklı alanlara ayrılarak incelenmektedir. Dini gelişim de bu alanlardan birini teşkil etmektedir. Gelişimin bir bütün olarak gerçekleştiği, dini gelişim ile gelişimin diğer alanları arasında etkileşim olduğu da bir gerçektir. Çocuğun diğer gelişim alanları desteklenirken, dini gelişiminin ihmal edilmesi kabul edilebilir bir durum değildir.

Okul öncesi dönemde çocuk; sürekli soru soran, çevresindeki her şeyi anlamak isteyen ve sınırsız bir öğrenme arzusu olan bir varlıktır (Şimşek, 2004). Bu öğrenme arzusu sonucunda oluşan girişimciliğin suçluluk duygusuna dönüşmemesi için doğru yönlendirilmesi gerekmektedir (Tosun ve Çapçioğlu, 2015). Yine bu dönemde din duygusu filizlenip kendini belli etmeye başlamaktadır (Tavukçuoğlu, 2002). Bunlar, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının doldurması gereken boşluğun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Aynı zamanda çocuklar söz konusu kurslara ilköğretimden hemen önce devam ettiklerinden dolayı okula hazırlık niteliği taşımaktadır. 4-6 yaş Kur'an kurslarında verilen eğitimler oyun ve etkinlik temelli olduğundan çocuğun bilişsel ve fiziksel gelişimine de katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu yönüyle 4-6 yaş Kur'an kursları anaokullarıyla benzerlik göstermektedir.

Ancak Kur'an kursları örgün eğitim kurumlarının yerini alabilecek bir alternatif olarak görülmemelidir. Kur'an kursları ile örgün eğitim kurumları birbirini destekleyen ve tamamlayan iki farklı eğitim kurumu olarak değerlendirilmelidir (Aydın, 2008).

Çocuklara doğru bir dini eğitim verilmesiyle birlikte çocuğun zihinsel gelişimi, duygusal gelişimi, benlik algısı, dini gelişimi gibi birçok gelişim alanı olumlu yönde etkilenmektedir. Ayrıca 4-6 yaş grubu çocuklara verilen din eğitimi çocuğun ileriki hayatında dini görüşleri açısından da önem arz etmektedir. Bu dönemde çocuğa verilen dini eğitimin niteliğine bağlı olarak çocuğun burada

kazandığı bilgiler onun dini düşüncesindeki gelişimini de doğrudan etkilemektedir. Gelişimin bir bütün olduğu ve gelişim alanlarının birbiri ile etkileşim halinde olduğu da düşünülürse, dini gelişim alanı ihmal edilmeden okul öncesi eğitimde verilen dini eğitim ile birlikte çocuğun doğru bir eğitim alması sağlanmalıdır (Selçuk, 1990). Zira bu dönemde yaşanacak herhangi bir olumsuzluk çocuğun sonraki dönemlerinde telafisi mümkün olmayan sonuçlara yol açabilir.

1.4.3. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Mevcut Durumu

2013-2014 eğitim-öğretim yılında 10 pilot ilde uygulanmaya başlayan 4-6 yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı, 2013-2014 eğitim öğretim yılından itibaren ülke çapında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından belirlenmiş olan asgari şartları sağlayan tüm kurslarda uygulanmaya başlanmıştır. 4-6 yaş grubu çocuklara yönelik eğitim verilen kursların sahip olması gereken özellikler, bulunması gereken bölümler, donanım malzemelerinin seçilmesinde ve tefrişatının yapılması hususunda riayet edilecek kriterler Kur'an Kursları Uygulama Esaslarında detaylı olarak belirtilmektedir.

4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı, Dini Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim öğrenme alanlarından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanlarının da kendi içinde ikiye ayrıldığı görülmektedir. Söz konusu alanlarla ilgili kazanımlara geçmeden önce uyum süreci etkinlikleri bulunmaktadır. Ayrıca hedeflenen kazanımlara ulaşmak için kullanılacak yöntem ve teknikler öğreticilere hatırlatılmaktadır. Bununla beraber 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programında, söz konusu yöntem ve teknikler kullanılırken uyulacak ilkeler de belirtilmektedir (DİB, 2018).

4-6 yaş Kur'an kurslarında görev alacak öğreticilerin sahip olması gereken nitelikler Kur'an Kursları Uygulama Esaslarında;

“a) 09-22 Eylül 2013 Manisa Eğitim Merkezi,

b) 13-21 Ağustos 2014 Afyonkarahisar/Sandıklı,

c) 24-28 Mayıs 2015 Afyonkarahisar/Sandıklı

d) 24 Ağustos-4 Eylül 2015 tarihlerinde Rize Eğitim Merkezi'nde düzenlenen seminerlere katılıp hizmet içi eğitim sertifikasına sahip olanlar görevlendirilecektir. Bu kapsamdaki personelin yeterli sayıda olmaması durumunda

Kur'an kursu öğreticisi olma yeterliğine sahip olup, Okul Öncesi Öğretmenliği, Çocuk Gelişimi (Ön lisans) veya meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü mezunu olanlara ve/veya çocuk gelişimi ve eğitimi alanında aşağıdaki sertifika/kurs bitirme belgelerinden birine sahip olanlara da görev verilebilecektir.

e) Çocuk gelişimi ve eğitimi alanındaki sertifika ve kurs bitirme belgesi olarak 20.01.2017 tarihli E.5722 sayılı yazı ile 19.01.2017 tarihinden önce alınan kurs belgeleri geçerli olmakla birlikte yazı yayımlanmadan önce kursa kayıt yaptırıp 19.01.2017 tarihten sonra çocuk gelişimi ve eğitimi alanında en az 296 saatlik sertifika alanların belgeleri de kabul edilecektir.

f) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan, isimleri ve süreleri aşağıda belirtilen belge ve sertifikalar kabul edilecektir” şeklinde ifade edilmektedir (Kur'an Kursları Uygulama Esasları, 2019).

Yağcı tarafından yapılan araştırmada ülke genelindeki 4-6 yaş Kur'an kursu sayısı 2013-2014 eğitim öğretim yılında 201, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 554, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 2053 ve 2016-2017 eğitim öğretim yılında ise 2.980 olarak ifade edilmektedir (Yağcı, 2018). 2020-2021 eğitim- öğretim yılı birinci döneminde ise bu sayının 160.000'e ulaştığı görülmektedir (Dinç, 2020). Ülke çapında 4-6 yaş Kur'an kursu sayısının hızla arttığı görülmektedir. Ancak bu hızlı artışın birtakım problemleri de beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu bağlamda kurs sayısındaki artışla doğru orantılı olarak verilen hizmetin niteliğinin de artması önem arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

2.1. Öğreticilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3. Öğreticilerin Mezuniyet Durumları Açısından Dağılımları

		Mezuniyet Durumunuz			
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	İmam Hatip Lisesi	9	6,3	6,3	6,3
	İlahiyat Ön Lisans	34	23,8	23,8	30,1
	İlahiyat Lisans	93	65,0	65,0	95,1
	Yüksek Lisans	7	4,9	4,9	100,0
	Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 4'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 9'u (%6,3) İmam Hatip Lisesi mezunu, 34'ü(%23,8) ön lisans mezunu, 93'ü (%65,0) İlahiyat Fakültesi mezunu, 7'si (%4,9) ise yüksek lisans mezunudur. Tablodaki veriler araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin büyük bir kısmının ilahiyat lisans mezunlarından oluştuğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %5 e yakın bir kısmının da yüksek lisans mezunun olduğu hesaba katılırsa en az %30luk bir grubun 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev alabilmek için gerekli yeterliliğe sahip olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Çünkü 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapacak öğretmenlerin okul öncesi çocuklarının gelişim dönemi özelliklerini bilmek zorunda olmalarının yanı sıra pedagojik formasyona sahip olmaları da elzemdir. Bireylerin gerekli formasyonu İmam Hatip Liselerinde ya da İlahiyat ön lisans programlarında kazanmaları mümkün değildir.

Tablo 4. Öğreticilerin Yaşları Açısından Dağılımları

		Yaşınız			
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	18-25 yaş arası	17	11,9	11,9	11,9
	26-35 yaş arası	61	42,7	42,7	54,5
	36-45 yaş arası	63	44,1	44,1	98,6
	46-55 yaş arası	2	1,4	1,4	100,0
	Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 5.'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 17'si(%11,9) 18-25, 61'i (%42,7) 26-35, 63'ü(%44,1) 36-45, 2'si (%1,4) ise 46-55 yaş aralığındadır. Tablodaki veriler araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin yarıya yakınının 36-45 yaş arası bireylerden oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 5. Öğreticilerin Mesleki Deneyimleri Açısından Dağılımları

		Mesleki deneyiminiz			
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1-5 yıl	78	54,5	54,5	54,5
	6-10 yıl	42	29,4	29,4	83,9
	11-15 yıl	22	15,4	15,4	99,3
	16-20 yıl	1	,7	,7	100,0
	Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 6'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 78'i (%54,5) 1-5 yıl, 42'si (%29,4) 6-10 yıl, 22'si (%15,4) 11-15 yıl, 1'i (%0,7) ise 16-20 yıl arası mesleki tecrübeye sahiptir. Tablodaki veriler araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin yarısından fazlasının 1-5 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olduğunu göstermektedir. Görünen o ki mesleki tecrübesi daha fazla olan Kur'an kursu öğretmenleri 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev almaya pek sıcak bakmamaktadırlar. Mesleki tecrübesi daha fazla olan Kur'an kursu öğretmenlerinin 4-

6 yaş Kuran kurslarında görev almaktan imtina etmelerinin sebepleri ayrı bir çalışmada ele alınabilir.

Tablo 6. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Hizmet Sürelerine Göre Dağılımları

Kaç yıldır 4-6 yaş kuran kurslarında görev yapmaktasınız?					
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1-3 yıl	111	77,6	77,6	77,6
	4-6 yıl	29	20,2	20,2	97,8
	7-9 yıl	2	1,3	1,3	99,1
	10 yıl ve üzeri	1	,9	,9	100,0
	Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 111’i (%76,6) 1-3 yıl, 29’u (%20,2) 4-6 yıl, 2’si (%1,3) 7-9 yıl, 1’i (%0,9) ise 10 yıl ve üzeri 4-6 yaş Kur’an kurslarında görev yapmaktadır. Tablodaki veriler araştırmanın örneklemini oluşturan Kur’an kursu öğretmenlerinin çoğunluğunun 1-3 yıldır 4-6 yaş Kur’an kurslarında görev yaptıklarını göstermektedir. Öğreticilerin çoğunluğunun 1-3 yıldır 4-6 yaş Kur’an kurslarında görev yapmalarının sebebi söz konusu kursların açılışının yeni sayılabilecek olmasıdır. Tablo 9.’a baktığımızda da araştırmanın örneklemini oluşturan Kur’an kursu öğretmenlerinin yarıdan fazlasının 1-5 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olması ile öğretmenlerinin çoğunluğunun 1-3 yıldır 4-6 yaş Kur’an kurslarında görev yapmasının paralellik arz ettiği görülmektedir. Öyle görünüyor ki ilgili programlardan mezun olup henüz deneyimsiz olan öğretmenlerin çoğunluğu mesleki kariyerlerine 4-6 yaş Kur’an kurslarında başlamaktadır. Hal böyleyken öğretmenlerin görev yaptıkları-yapacakları alan ile ilgili hizmet içi eğitim ve seminerlerin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7. Öğreticilerin Görev Yaptıkları Alan İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursları Ya Da Seminerlere Katılımlarına göre Dağılımları

Yapmakta olduğunuz görevle ilgili hizmet içi eğitim kurslarına ya da seminerlerine hiç katıldınız mı?					
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet katıldım	126	88,1	88,1	88,1

Hayır katılmadım	17	11,9	11,9	100,0
Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 8’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 126’sı (%88,1) görev alanları ile ilgili hizmet içi eğitim kurslarına ya da seminerlere katılmıştır. Görev alanları ile ilgili hizmet içi eğitim kurslarına ya da seminerlere hiç katılmadığını belirten öğretmenlerin oranı ise 17’de (%11,9) kalmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin çoğunluğunda hizmet içi eğitim kurslarına ya da seminerlere katıldığını belirtmektedir. İlgili kurs ya da seminerlerde hedeflenen kazanımlara ulaşılabilmesi, bazı koşulların gerçekleşmesine bağlıdır (Öztürk ve Sancak, 2007). Ancak hizmet içi eğitim kurslarına ya da seminerlerine katılan öğretmenlerin söz konusu kurs ya da seminerlere karşı tutumları bilinmemekle beraber ayrı bir araştırma konusu olmaya uygundur.

Tablo 8. Öğreticilerin Alanları İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursları Ya Da Seminerleri Kaç Kez Aldıkları Açısından Dağılımları

Kaç kez alanınızla ilgili hizmet içi eğitim kurslarına ya da seminerlere katıldınız?					
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1-3 kez	31	66	66	66
	4-6 kez	12	25,6	25,6	91,6
	7-9 kez	2	4,2	4,2	95,8
	10 kez ve üzeri	2	4,2	4,2	100,0
	Toplam	47	100,0	100,0	

Tablo 9’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 31’i (%66) 1-3 kez, 12’si (%25,6) 4-6 kez, 2’si (%4,2) 7-9 kez, 2’si (%4,2) ise 10 kez ve üzeri alanları ile ilgili hizmet içi eğitim ve seminerlere katılmıştır. Tablodaki veriler araştırmanın örneklemini oluşturan Kur’an kursu öğretmenlerinin çoğunluğunun 1-3 kez alanı ile ilgili hizmet içi eğitim ve kurslara katıldığını göstermektedir. Tablo 11’de de görüldüğü üzere alanları ile ilgili hizmet içi eğitim ve seminerlere katıldığını belirten öğretici sayısı 126 (%88,1) olmasına rağmen ‘Kaç kez alanınızla ilgili hizmet içi eğitim kurslarına ya da seminerlere katıldınız?’ sorusuna cevap veren öğretici sayısı 47’de kalmıştır. 79 öğreticinin ilgili soruya cevap vermekten imtina etmesinin sebebi bilinmemekle beraber ayrı bir mülakat ile istatistiksel veriler

desteklenebilir. İmam Hatip Liselerinin hiçbirinde ve ön lisans programlarında 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev alacak kişilerin yetiştirilmesine yönelik özel programlar uygulanmamaktadır. Dolayısıyla hizmet içi eğitim ve seminerlerin niteliğinin artırılması ve tüm öğretmenlerin katılımının sağlanması noktasında sorumluluk DİB'e düşmektedir.

Tablo 9. Öğreticilerin Pedagojik Formasyon Derslerini Alıp Almamaları Açısından Dağılımları

		Pedagojik formasyon derslerini aldınız mı?			
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	91	63,6	63,6	63,6
	Hayır	52	36,4	36,4	100,0
	Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 10'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 91'inin (%63,6) pedagojik formasyon derslerini almış olduğu, 52'sinin (%36,4) ise pedagojik formasyon derslerini almadığı görülmektedir. Tablodaki veriler araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin çoğunluğunun pedagojik formasyon derslerini aldığını göstermektedir ancak bu oran (%63,6) yeterli değildir. 4-6 yaş Kur'an kurslarında yeterli bilgiye sahip olmayan öğretmenlerin kullanacağı yanlış bir yöntem veya teknik çocuklarının hayatında gelecek dönemleri de olumsuz etkileyecek derin izler bırakabilir. Bu nedenle 4-6 yaş Kur'an kurslarında hizmet veren öğretmenlerin %36'lık bir kesiminin pedagojik formasyona sahip olmaları kabul edilebilir bir durum değildir.

Tablo 10. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kursu İçin Gerekli Mesleki Donanıma Sahip Olma Durumlarına İlişkin Görüşleri

		4-6 yaş kuran kursu için gerekli mesleki donanıma sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?			
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	68	47,6	47,6	47,6
	Kısmen	70	49,0	49,0	96,5
	Hayır	5	3,5	3,5	100,0
	Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 11’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 68’i (%47,6) kendilerinin 4-6 yaş Kur’an kursu için gerekli mesleki donanıma sahip olduklarını düşünmekte, 70’i (%49,0) kendilerinin kısmen mesleki donanıma sahip olduklarını düşünmekte, 5’i (%3,5) ise 4-6 yaş Kur’an kursu için gerekli mesleki donanıma sahip olmadıklarını düşünmektedir. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin çoğunluğu 4-6 yaş kuran kursu için kısmen yeterli mesleki donanıma sahip olduklarını belirtmektedir. Tablodaki verilere bakıldığında araştırmanın örneklemini oluşturan Kur’an kursu öğretmenlerinin yarıya yakını nitelikli bir hizmet üretmek için gerekli donanıma sahip olduğu kanaatindeyken kalan kısmı bu konuda pek iyimser bir görüşe sahip değildir. Öğretmenlerin mesleki yeterlilik durumlarına ilişkin kanaatinin verdikleri eğitim hizmetine doğrudan yansıtacağına kuşku bulunmamaktadır. Çünkü kendini mesleki açıdan yeterli gören bireyin eğitim sürecindeki tutumu, özgüveni, iyimserlik durumu ile kendini mesleki açıdan yetersiz gören öğretmenin tutumu, özgüveni ile iyimserlik durumu arasında anlamlı bir fark olması kaçınılmazdır.

Tablo 11. Öğretmenlerin Kadro Statüsüne Göre Dağılımları

		Hangi statüde görev yapmaktasınız?			
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Kadrolu	46	32,2	32,2	32,2
	Sözleşmeli	57	39,9	39,9	72,0
	Fahri	40	28,0	28,0	100,0
	Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 12’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 46’sı (%32,2) kadrolu, 57’si (%39,9) sözleşmeli çalışan, 40’ı (%28,0) fahri çalışandır. Tablodaki verilere göre araştırmanın örneklemini oluşturan Kur’an kursu öğretmenlerinin çalıştıkları statülerin farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Son yıllarda siyasi, ekonomik, sosyal gelişmelerin de etkisiyle kamuda yeni istihdam şekilleri görülmektedir. Aynı kurum çatısı altında aynı işi yapan kamu çalışanları arasındaki istihdam çeşitliliği kamu çalışanlarını maddi ve manevi olarak doğrudan etkilemektedir. Özellikle söz konusu etkinin manevi boyutunu oluşturan kavramlar iş doyumu, motivasyon ve aidiyet duygusudur. İş doyumu, en genel anlamda

araştırmacılar tarafından “çalışanların iş ve işin sağladığı maddi ve manevi olanaklara ilişkin algısı” olarak ifade edilmektedir (Kalay, Arslan, Oflas, 2013). Söz konusu algıya kişinin verdiği duygusal tepki ise vermiş olduğu eğitimin niteliğini doğrudan etkileyecektir. Motivasyon bireye enerji verip öğrenme- öğretme sürecinin etkililiğinde önemli bir rol oynamaktadır (Akbaba, 2006).

Bunun yanında fahri öğretici sayısının azımsanmayacak kadar fazla olduğu görülmektedir. Söz konusu öğretmenlerin herhangi bir ücret talep etmeden 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaları dikkat çekicidir. Zira farklı cemaat ve dini grupların kurslara nüfuz etme çabaları olabilir. DİB bu hususta gerekli önlemleri almalı ve niyeti halis olmayan kişilerin tespiti halinde derhal uzaklaştırmalıdır.

Tablo 12. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Çalışmaktan Memnun Olma Durumlarına Göre Dağılımları

4-6 yaş kuran kursunda çalışmaktan memnun musunuz?					
		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	108	75,5	75,5	75,5
	Kısmen	30	21,0	21,0	96,5
	Hayır	5	3,5	3,5	100,0
	Toplam	143	100,0	100,0	

Tablo 13'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerden 108'inin (%75,5) 4-6 yaş Kur'an kursunda çalışmaktan memnun olduğu, 30'unun(%21,0) kısmen memnun olduğu, 5'inin (%3,5) ise 4-6 yaş Kur'an kursunda çalışmaktan memnun olmadığı görülmektedir. İlgili anket maddesine verilen cevapların çoğunluğu 4-6 yaş kuran kursunda çalışmaktan memnun olan bireylerden oluşmaktadır. Tablodaki verilere göre araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin çoğunluğunun 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaktan memnun olduğu görülmektedir. Çalışanların memnuniyeti olmadan herhangi bir projenin başarısından söz etmek mümkün değildir (Özgen, 2007). Öğreticilerin bu tutumunun verilen din eğitimi hizmetinin niteliğini olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Zira bu şekilde başarıya ulaşmak mümkün değildir.

2.2. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Sorunlarına İlişkin Bulgular

2.2.1. Fiziki Altyapı Durumuna İlişkin Sorunlar

Çocukların dini gelişimini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Din eğitimi hizmeti aldıkları Kur'an kurslarının fiziki şartları da bu faktörler arasında öne çıkmaktadır. 4-6 yaş grubu çocukların yaparak/yaşayarak öğrenmeleri gelişim dönemi özellikleri bakımından gereklidir. Onlar davranışların çoğunu oyun yoluyla kazanmakta ve geliştirme fırsatı bulmaktadırlar. Bu yüzden oyun, içinde buldukları gelişim dönemi özellikleri dikkate alındığında önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. O halde 4-6 yaş grubu Kur'an kursu binalarının çocukların gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanıp düzenlenmesi gerekmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı kurs binalarına yönelik kalite standartlarını belirlemiş olsa da kurs binalarının tamamının belirlenen standartlara sahip olmadığı bilinmektedir. Yapılacak olan bilimsel çalışmalarla fiziki imkânlarla ilişkin eksiklerin tespit edilmesi, belirlenen standartlara ulaşılmasına katkı sağlayacaktır. Aşağıda verilen tabloda, 4-6 yaş Kur'an kurslarında fiziki durumla ilgili karşılaşılan sorunlara dair öğretici görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 13. Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Fiziki Durum İle İlgili Sorunlar

Maddeler		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Kur'an kursumuzun konumu ve ulaşım imkânları elverişlidir.	N	3	12	10	76	42
	%	2,1	8,4	7,0	53,1	29,4
Kur'an kursu binamız müstakildir.	N	23	40	3	47	30
	%	16,1	28,0	2,1	32,9	21,0
Kur'an kursu binamız yeterli büyüklükte bir oyun bahçesine sahiptir.	N	61	38	6	24	14
	%	42,7	26,6	4,2	16,8	9,8
Kur'an kursu binamızın bahçesi çocukların güzel vakit geçirmelerini sağlayacak şekilde düzenlenmiştir.	N	68	43	9	14	9
	%	47,6	30,1	6,3	9,8	6,3
	N	26	13	10	47	47

Kur'an kursu binamızda ısınma problemi yaşanmamaktadır.	%	18,2	9,1	7,0	32,9	32,9
	N	30	22	11	49	31
Kur'an kursu binamızın temizliği için gerekli çalışmalar yapılmaktadır.	%	21,0	15,4	7,7	34,3	21,7
	N	19	10	5	55	54
Kur'an kursu binamızdaki öğrenci lavaboları, 4-6 yaş dönemi çocukları için uygundur.	%	13,3	7,0	3,5	38,5	37,8
	N	5	4	2	62	70
Kur'an kursu binamızdaki dersliklerde bulunan öğrenci sıraları, 4-6 yaş dönemi çocukları için uygundur.	%	3,5	2,8	1,4	43,4	49,0
	N	8	23	17	63	32
Kur'an kursu binamızın çeşitli bölümlerine asılan uyarıcı ya da bilgilendirici yazılar ve işaretler, 4-6 yaş dönemi çocukları için uygundur.	%	5,6	16,1	11,9	44,1	22,4
	N	21	25	15	49	33
Kur'an kursu binamız içerisinde çocukların oyun oynamaları için uygun mekânlar vardır.	%	14,7	17,5	10,5	34,3	23,1
	N	31	38	12	42	20
Kur'an kursu binamız içerisinde öğretmenlerin dinlenmeleri için uygun mekânlar vardır.	%	21,7	26,6	8,4	29,4	14,0
	N	29	29	11	53	21
Kur'an kursu binamız içerisinde velilerle görüşme yapabilmemiz için uygun mekânlar vardır.	%	20,3	20,3	7,7	37,1	14,7
	N	44	39	15	28	17
Kur'an kursu binamızın iç ve dış cephesi, 4-6 yaş çocuklarına cazip gelecek renklerle boyanmıştır.	%	30,8	27,3	10,5	19,6	11,9
	N	39	35	32	25	12
Kur'an kursu binamızın ses yalıtımı yapılmıştır.	%	27,3	24,5	22,4	17,5	8,4
	N	28	24	24	45	22
Kur'an kursu binamızın güvenliği için gerekli tedbirler alınmıştır.	%	19,6	16,8	16,8	31,5	15,4

Tablo 14'e göre 38 (%26,5) öğretici, görev yapmakta olduğu 4-6 yaş Kur'an kursunun yeterli büyüklükte bir oyun bahçesine sahip olduğunu belirtirken 99 (%69,3) öğretici yeterli büyüklükte bir oyun bahçesine sahip olmadıklarını belirtmektedir. 6 (%4,2) öğretici ise bu konuda kararsız olduğunu dile getirmektedir.

Kararsız olan öğretmenlerin yanıtları da dikkate alındığında araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin görev yapmakta oldukları kursların büyük bir kısmında yeterli büyüklükte bir oyun bahçesi bulunmadığı rahatlıkla söylenebilir. Kur'an kursları öğretici kitabı (4-6 yaş grubu) incelendiğinde birçok hedef davranışın oyun ortamında veya sürecinde kazandırılması gerektiğinin önemle vurgulandığı görülecektir. 4-6 yaş grubu çocukların içerisinde buldukları gelişim döneminin "oyun çağı" olarak da adlandırıldığı hesaba katılırsa 4-6 yaş Kur'an kurslarının yeterli büyüklükte bir oyun bahçesinin bulunmamasının ne kadar önemli bir eksiklik olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Söz konusu eksikliğin bu kurumlarda verilen din eğitimi hizmetlerinin niteliğini olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Bu bakımdan DİB'in bu sorunun giderilmesi hususunda gerekli tedbirleri alması elzemdir.

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenlerinin 23'ü (%16,1) görev yapmakta oldukları kurs bahçesinin çocukların güzel vakit geçirmelerini sağlayacak şekilde düzenlendiğini belirtirken 111 (% 77,7) öğretici bu konuda olumsuz görüş bildirmiştir. 9 (%6,3) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım ortaya koymuşlardır. Bu veriler, 4-6 yaş Kur'an kurslarına ait oyun alanları düzenlenirken çocukların gelişim dönemi özelliklerinin, ilgi ve ihtiyaçlarının yeterince dikkate alınmadığına işaret etmektedir. Bu, söz konusu kurslarda verilen din eğitimi hizmetlerinin verimliliğini doğrudan etkileyebilecek bir sorundur. Zira çocukların bu kurslara devam etme konusundaki isteklilik durumları ile kursa ait oyun alanlarını cazip bulma durumları arasında güçlü bir ilişkinin bulunması kuvvetle muhtemeldir. Kur'an kurslarına ait oyun alanlarının cazibesi, çocukların bu kurslara yönelik olumlu tutumlar geliştirmeleri açısından da son derece önemlidir. İlgisini çekmediği için kurs bahçelerinde yeterince ve nitelikli vakit geçirmeyen çocukların eğitim sürecinde derse odaklanma problemi yaşamaları da söz konusu olabilir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan 143 öğreticinin 80'i (%56) kurs binalarının temizliği için gerekli çalışmaların yapıldığını, 52'si (%36,4) ise yapılmadığını belirtmektedir. 11 (%7,6) öğreticinin ise bu konuda tereddütleri vardır. Görev yapmakta oldukları Kur'an kursu binasının temizliği için gerekli tedbirlerin alındığını belirten öğretmenlerin oranının %56'da kalmış olması oldukça düşündürücü bir durumdur. Zira temizlik asla bir lüks değildir. Kur'an kursu

binalarında temizlik konusunda gösterilecek ihmalkârlığın anlayışla karşılanması mümkün değildir. Zira bu ihmalkârlık telafisi güç olumsuzluklara yol açabilir. ‘Temizlik dini’ olarak nitelendirilen İslam’a dair eğitim hizmetlerinin verildiği bir kurumda temizlik konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmemesinin büyük bir çelişki olduğunu da bu noktada belirtmekte fayda vardır.

Yukarıdaki tabloda, araştırmaya katılan öğretmenlerden 62’sinin (%43,3) çalışmakta oldukları Kur’an kursu binalarının içinde dinlenme / istirahat için uygun mekânlar bulunduğunu belirtirken 69’unun (%48,3) aksi yönde görüş belirttikleri görülmektedir. 12 (%8,4) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergilemiştir. Anlaşılan o ki 4-6 yaş Kur’an kursu binaları inşa edilirken öğretmenlerin dinlenme ihtiyaçları yeterince dikkate alınmamıştır. Söz konusu kurumlarda görev yapmakta olan öğretmenlerin kendilerini iyi ve değerli hissetmeleri açısından bu, ciddi bir sorundur. Bu sorun, öğretmenlerin mesleki performanslarını olumsuz etkileyebilir.

Kur’an kursu binası içerisinde veliler ile görüşme yapmak için uygun mekânların bulunma durumuna ilişkin görüşlere bakıldığında; 74 (%51,8) öğreticinin bu konuda olumlu görüşe sahip iken 58 (%40,6) öğreticinin aynı konuda olumsuz görüş belirttikleri; 11 (%7,7) öğreticinin ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergiledikleri görülmektedir. Oysaki velilerle işbirliği, eğitim hizmetlerinin verimliliğinin olmazsa olmazlarından biridir. Okul öncesi dönem çocukları söz konusu olduğunda bu işbirliğinin önemi daha da artmaktadır. Söz konusu işbirliği öğretmenlere, çocukları daha iyi tanıma ve eğitim sürecini onlara göre yapılandırma imkânı verecektir. Bu dönemdeki çocukların bireysel farklılıklarının farkında olmamalarından kaynaklanan yanlış davranışları ise onları ciddi problemlerle yüz yüze getirebilir.

4-6 yaş Kur’an kurslarının fiziki alt yapıları ile ilgili yukarıda belirtilen sorunlar farklı hizmet alanlarında kullanılmak üzere inşa edilmiş bazı binaların görülen lüzum üzerine 4-6 yaş Kur’an kursuna dönüştürülmelerinden kaynaklanmış olabilir. Zira mevcut hizmet binalarının fiziki yapısında gerekli iyileştirmelerin yapılması oldukça riskli, zahmetli ve masraflı bir iştir. En azından bundan sonra açılması planlanan 4-6 yaş Kur’an kursları için bu eksikliklerin göz önünde bulundurulması yerinde olacaktır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 45'i (%31,5) çalıştıkları kurs binalarının iç ve dış cephe boya renklerinin okul öncesi dönem çocukları için uygun olduğu görüşünde iken 83'ü (%58,5) aksi yönde görüş belirtmiştir. 15 (%10,5) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bu veriler 4-6 yaş Kur'an kursu binalarının iç ve dış cephe boyaları için renk seçimi yapılırken psikolojik gerçekliklerin yeterince dikkate alınmamış olabileceğine işaret etmektedir. Bu durum söz konusu kurslarda verilen eğitim hizmetlerinin verimliliği açısından ciddi bir risk teşkil etmektedir. Fiziksel ortamın/koşulların uygunluğu, bu özelliklerin, programın içeriğiyle ve amaçlarıyla tutarlı olması ve çevrenin öğrenmeye etki eden tüm öğelerle işbirliği sağlayacak biçimde hitap ettiği yaş düzeyine uygun olarak düzenlenmesi gerektiği birçok araştırmacı tarafından vurgulanmaktadır (Aydın, 2000; Uludağ ve Odacı, 2002).

4-6 yaş Kur'an kursu binalarının ses yalıtımlarının yapılma durumlarına ilişkin görüşlere bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerden 37'sinin (%25,9) olumlu, 74'ünün (% 51,8) ise olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir. 32 (%22,4) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergilemişlerdir. Anlaşılan o ki 4-6 yaş Kur'an kursu binalarının önemli bir kısmında ses yalıtımı sorunu yaşanmaktadır. Bu sorun, söz konusu kurslarda yürütülen din eğitimi faaliyetlerinin amacına ulaşmasını olumsuz etkileyebilir. "İlk çocukluk döneminde çocuklarda dikkat toplama yetisi yeterince olgunlaşmamıştır. Çocukların dikkatlerini belirli bir etkinlik üzerine uzun süre toplaması çok zor bir durumdur" (Gözüm, Kandır, 2019). Bu bakımdan 4-6 yaş Kur'an kursu binalarında ses yalıtımı meselesinin ciddiye alınması son derece önemlidir.

4-6 yaş Kur'an kurslarının güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınma durumuna ilişkin görüşlere bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerden 67'sinin (% 46,9) olumlu, 52'sinin (%36,4) ise olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir. 24 (%16,7) öğretici ise bu konuda kararsız yaklaşım sergilemiştir. Anlaşılan o ki 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapmakta olan öğretmenlerin önemli bir kesimi, görev esnasında kendini yeterince güvende hissetmemektedir. Yaşadıkları bu güvensizlik hissini onların kurumsal aidiyet geliştirmeleri ve mesleki performansları açısından risk teşkil edeceği açıktır. Diğer yandan söz konusu kursların güvenlik durumunun velilere ve öğrencilere bakan yönleri de mevcuttur. Velilerin, güvenlik tedbirlerinin yeterince alınmadığı kurumlara çocuklarını göndermekten imtina etmeleri gayet

doğaldır. Kur'an kurslarında güvenlik zafiyetinden kaynaklanan bir sorun yaşanması durumunda çocukların yaşayacağı travmanın büyüklüğünü hesaba katmakta da fayda vardır. Nitekim eğitim ortamında çocukların kendilerini güvende hissetmelerinin önemi araştırmacılar tarafından da vurgulanmaktadır. Bu araştırmacılardan biri olan Kıldan, okul alanlarının tehlikelerden uzak olması gerektiğini belirterek kendisini güvende hissedenden çocuğun hem akademik hem de sosyal olarak daha olumlu davranışlar sergileyeceğinin altını çizmektedir” (Kıldan, 2007).

Yapılan diğer araştırmalarda da fiziksel anlamda ciddi eksikliklerin bulunduğu dair benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Üzümcü ve Çınar'a göre 4-6 yaş Kur'an kurslarında oyun alanlarının kısıtlı olması, kursun iç donanımının öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanmaması, bahçe alanlarının yetersiz olması, özel gereksinimli öğrencilere yönelik fiziksel düzenlemelerin yapılmaması gibi eksiklikler göze çarpmaktadır (Üzümcü ve Çınar, 2020).

Tablo 14. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Öğrenim Durumu	N	X	SS	F	P
Fiziki Durum	İmam Hatip Lisesi	9	3,748	,791	4,493	,005
	İlahiyat Ön Lisans	34	3,276	,899		
	İlahiyat Lisans	93	3,113	,833		
	Yüksek Lisans	7	2,257	,581		
	Toplam	143	3,150	,868		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında öğrenim durumları bakımından anlamlı bir farklılaşmanın bulunup bulunmadığını tespit etmek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 15’de görüldüğü üzere yapılan test sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir (p=0,005). Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu, Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın Yüksek Lisans mezunu olan öğretmenler ile İmam Hatip Lisesi, İlahiyat Ön Lisans ve İlahiyat Lisans mezunu öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Yüksek Lisans mezunu öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki durumuna ilişkin algıladıkları

problemlerin diğ er öğretmenlere göre fazla olduğunu göstermektedir. Almış oldukları lisansüstü eğ itimin, onların fiziki alt yapı ile ilgili eksiklikleri daha iyi görmelerine imkân vermiş olabileceğ i değerlendirilmektedir.

Tablo 15. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Yaş Değ işkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Yaş	N	X	SS	F	P
Fiziki Durum	18 - 25	17	3,109	1,116	,361	,781
	26 - 35	61	3,114	,833		
	36 - 45	63	3,176	,826		
	46 - 55	2	3,733	1,508		
	Toplam	143	3,150	,868		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında yaş değ işkenine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,781$). Bu sonuç, yaş değ işkeninin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında fiziki altyapı eksikliğ inden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 16. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Mesleki Deneyim Değ işkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Mesleki Deneyim	N	X	SS	F	P
Fiziki Durum	1 - 5 Yıl	78	3,132	,900	,795	,498
	6 - 10 Yıl	42	3,285	,818		
	11 - 15 Yıl	22	2,942	,854		
	16 - 20 Yıl	1	3,400	.		
	Toplam	143	3,150	,868		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında mesleki deneyim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,498$). Bu sonuç, mesleki deneyimin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında fiziki altyapı eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 17. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Görev Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Görev Süresi	N	X	SS	F	P
Fiziki Durum	1 - 3 Yıl	113	3,145	,901	,787	,503
	4 - 6 Yıl	28	3,219	,729		
	7 - 9 Yıl	1	3,066	.		
	10 yıl ve üzeri	1	1,866	.		
	Toplam	143	3,150	,868		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında görev sürelerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,503$). Anlaşılan o ki görev süresi, 4-6 yaş Kur'an kurslarında fiziki altyapı eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında farklılaşma oluşturan bir değişken değildir.

Tablo 18. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu

Boyut	Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu	N	X	SS	t	p
	Evet, katıldım.	126	3,192	,867	1,601	,112
Fiziki Durum	Hayır, hiç katılmadım.	17	2,835	,838		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için t-Testi yapılmıştır. Yapılan test neticesinde gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,112$). Bu sonuç, hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumunun, 4-6 yaş Kur'an kurslarında fiziki altyapı eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında farklılaşma oluşturan bir değişken olmadığını göstermektedir.

Tablo 19. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Pedagojik Formasyon Derslerini Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu

Boyut	Formasyon	N	X	SS	t	p
	Evet	91	3,0747	,90942	-1,337	,171
Fiziki Durum	Hayır	52	3,2821	,78311		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında pedagojik formasyon belgesine sahip olma durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için t- testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,171$). Bu sonuç, pedagojik formasyon derslerini almış olmanın, 4-6 yaş Kur'an kurslarında fiziki altyapı eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 20. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğreticilerin Mesleki Yeterliğe Sahip Olma Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Mesleki Donanım	N	X	SS	F	P
Fiziki Durum	Evet	68	3,392	,846	7,741	,001
	Kısmen	70	2,984	,830		
	Hayır	5	2,173	,475		
	Toplam	143	3,150	,868		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında kendilerini mesleki açıdan yeterli görme durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir ($p=0,001$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın mesleki donanıma sahip olduğunu düşünenler ile sahip olmadığını düşünenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmak için gerekli mesleki donanıma sahip olduğunu düşünen öğretmenlerin, sahip olmadığını düşünen öğretmenlere göre 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki durumdan kaynaklanan sorunlara ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 21. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların İstihdam Şekli Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Anova Tablosu

Boyut	İstihdam Şekli	N	X	SS	F	P
Fiziki Durum	Kadrolu	46	3,133	,754	2,565	,081
	Sözleşmeli	57	2,993	,904		
	Fahri	40	3,393	,903		
	Toplam	143	3,150	,868		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında istihdam

şekillerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,081$). Bu sonuç, istihdam şeklinin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında fiziki altyapı eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 22. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Fiziki Şartları ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Meslekten Memnuniyet Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Memnuniyet Durumu	N	X	SS	F	P
Fiziki Durum	Evet	108	3,262	,849	6,120	,003
	Kısmen	30	2,924	,850		
	Hayır	5	2,080	,295		
	Toplam	143	3,150	,868		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında mesleklerinden memnuniyet durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir ($p=0,003$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaktan memnun olan öğretmenler ile kısmen memnun olan ve memnun olmayan öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaktan memnun olan öğretmenlerin, kısmen memnun olan ve memnun olamayan öğretmenlere göre 4-6 yaş Kur'an kurslarının fiziki durumlarına ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğunu göstermektedir.

2.2.2. Kurumsal Yapılanma Durumuna İlişkin Sorunlar

Ülkemizde yaygın din eğitimi faaliyetleri resmi olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kur'an kurslarında yürütülmektedir. Kur'an kursları; Kur'an-ı Kerim'i okumak, anlamak ve ilahi mesajlara uygun bir yaşam sürmek isteyen Müslümanların taleplerini karşılama noktasında önemli bir görev üstlenmektedir. Hâlihazırda yetişkinlere hizmet veren bu kurumlar, toplumdan gelen talepler, ihtiyaçlar ve beklentiler doğrultusunda, pilot çalışmalar tamamlandıktan sonra ilk olarak 2013-2014 eğitim- öğretim yılında 4-6 yaş arası çocuklara hizmet vermek üzere faaliyetlerine başlamıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı; program hedeflerini Kur'an kursları öğretim programında (4-6 Yaş Grubu); “çocukların kendi seviyelerinde sevgi, saygı, yardımlaşma, iyilik, adalet, sorumluluk, doğruluk ve sabır gibi İslam dininin temel değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmeleri yanında dinimizin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak kendi seviyelerinde tanımaları” olarak tanımlamaktadır (DİB, 2018).

Aşağıdaki tabloda açılışının yeni sayılabilecek olmasından dolayı birtakım problemleri beraberinde bulunduran 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanmasına ilişkin karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretici görüşlerine yer verilmiştir. Elde edilen verilerin, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 4-6 Yaş Kur'an kurslarının niteliğini arttırmak üzere yapacağı çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Tablo 23. Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Kurumsal Yapılanma İle İlgili Sorunlar

Maddeler		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kursları başarılı şekilde hizmet vermektedir.	N	2	13	21	75	32
	%	1,4	9,1	14,7	52,4	22,4
4-6 Yaş Kur'an Kursları çocukların dini gelişimleri açısından son derece önemli hizmetler vermektedir.	N	1	2	7	62	71
	%	0,7	1,4	4,9	43,4	49,7
4-6 Yaş Kur'an Kursları, gerekli alt yapı	N	22	58	32	24	7

çalışmaları yapıldıktan sonra hizmete girmiştir.	%	15,4	40,6	22,4	16,8	4,9
Kamuoyu 4-6 Yaş Kur'an Kursları hakkında sağlıklı bilgilere sahiptir.	N	11	59	36	30	7
	%	7,7	41,3	25,2	21,0	4,9
Kamuoyu, 4-6 yaş Kur'an kurslarını benimsemiş ve sahiplenmiştir.	N	4	17	34	70	18
	%	2,8	11,9	23,8	49,0	12,6
Kur'an kursumuzun amacına ulaşması için öğrenci velilerinden gerekli destek alınmaktadır.	N	5	19	32	64	23
	%	3,5	13,3	22,4	44,8	16,1
Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının niteliğini arttırmak üzere gerekli çalışmaları yapmaktadır.	N	5	15	34	69	20
	%	3,5	10,5	23,8	48,3	14,0
4-6 Yaş Kur'an Kurslarına öğretici alımı belirli kriterlere göre yapılmaktadır.	N	9	27	15	74	18
	%	6,3	18,9	10,5	51,7	12,6
4-6 Yaş Kur'an Kurslarına öğretici alınırken liyakate önem verilmektedir.	N	17	27	32	53	14
	%	11,9	18,9	22,4	37,1	9,8
4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim programları ihtiyacı karşılar niteliktedir.	N	7	34	36	58	8
	%	4,9	23,8	25,2	40,6	5,6
İl Müftülüğümüzün 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına yaklaşımı olumlu yöndedir.	N	2	5	4	69	63
	%	1,4	3,5	2,8	48,3	44,1
Kur'an kursumuzda çalışmakta olan personel sayısı yeterlidir.	N	28	54	19	31	11
	%	19,6	37,8	13,3	21,7	7,7
İl Müftülüğümüz, Kur'an kursumuzun fiziki donanım eksiklerinin giderilmesi için gerekli hassasiyeti göstermektedir.	N	21	34	39	36	13
	%	14,7	23,8	27,3	25,2	9,1
İl Müftülüğümüz 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenleri ile belirli aralıklarla toplantılar yapmaktadır.	N	12	23	10	77	21
	%	8,4	16,	7,0	53,8	14,7

Tablo 24'de görülen verilere göre 80 (%56) öğretici 4-6 yaş Kur'an kurslarının gerekli alt yapı çalışmaları tamamlanmadan hizmete girdiğini belirtirken 31 (%21,7) öğretici gerekli alt yapı çalışmaları yapılarak hizmete girdiğini belirtmektedir. 32 (%22,3) öğretici ise bu konuda kararsız olduğunu dile getirmektedir. Kararsız olan öğretmenlerin yanıtları da dikkate alındığında

araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin büyük bir kısmının 4-6 yaş Kur'an kurslarının gerekli alt yapı çalışmaları yapılmadan hizmete girdiğini düşündüğü rahatlıkla söylenebilir. Yapılan araştırmalarda görülebileceği gibi öğretmenlerin bağlı oldukları müftülüklerden gerekli araç - gereç ve materyal desteği, fiziki şartların ihtiyaçlar doğrultusunda iyileştirilmesi, yardımcı personel sayılarının artırılması, öğretici alımında liyakate önem verilmesi gibi beklentileri bulunmaktadır (Yağcı, 2020). Söz konusu ihtiyaç ve beklentiler karşılanmadığı takdirde verilen din eğitimi hizmetlerinin niteliğinin olumsuz etkilenmesi ve amacına hizmet etme gücünün azalması kaçınılmazdır. Bu bakımdan DİB'in söz konusu eksikliklerin giderilmesi hususunda gerekli tedbirleri ivedi bir şekilde alması gerekmektedir.

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin 70'i (%49) kamuoyunun 4-6 yaş Kur'an kursları hakkında sağlıklı bilgiye sahip olmadığını belirtirken 37 (%25,9) öğretici bu konuda olumsuz görüş bildirmiştir. 36 (%25,1) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım ortaya koymuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin çoğunluğu kamuoyunun 4-6 yaş Kur'an kursları hakkında sağlıklı bilgiye sahip olmadığını düşünmektedir. Kamuoyunun 4-6 yaş Kur'an kursları hakkında sağlıklı bilgiye sahip olması kursları olumsuz etkileyebilecek birtakım spekülasyonların önüne geçilebilmesi adına önem arz etmektedir.

Tablodaki verilere göre araştırmaya katılan 67 (%46,9) öğretici 4-6 yaş Kur'an kurslarına öğretici alınırken liyakate önem verildiğini belirtirken, 44 öğretici (%30,8) liyakate önem verilmediğini belirtmektedir. 32 (%22,3) öğreticinin ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin yarıdan fazlasının 4-6 yaş Kur'an kurslarına öğretici alınırken liyakatin esas alındığını düşünmediği söylenebilir. 4-6 yaş grubu kurslarda görev alacak öğretmenlerde aranacak şartlar DİB'in yayınlamış olduğu Kur'an kursları uygulama esaslarında;

“a) 09-22 Eylül 2013 Manisa Eğitim Merkezi,

b) 13-21 Ağustos 2014 Afyonkarahisar/Sandıklı,

c) 24-28 Mayıs 2015 Afyonkarahisar/Sandıklı

d) 24 Ağustos-4 Eylül 2015 tarihlerinde Rize Eğitim Merkezi'nde düzenlenen seminerlere katılıp hizmet içi eğitim sertifikasına sahip olanlar

görevlendirilecektir. Bu kapsamdaki personelin yeterli sayıda olmaması durumunda Kur'an kursu öğreticisi olma yeterliğine sahip olup, Okul Öncesi Öğretmenliği, Çocuk Gelişimi (Ön lisans) veya meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü mezunu olanlara ve/veya çocuk gelişimi ve eğitimi alanında aşağıdaki sertifika/kurs bitirme belgelerinden birine sahip olanlara da görev verilebilecektir. ” şeklinde belirtilmiştir. Meslek Lisesi ve Çocuk Gelişimi(Ön Lisans) mezunlarının gerekli sertifikaları almış olsalar dahi gerekli yeterliliklerin tamamına sahip olmaması muhtemeldir. Çocuk için oldukça kritik olan ve tüm hayatını etkileyebilecek bu dönemde risk alınmaması doğru olacaktır. Bu öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev alabilecek olması, araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin liyakate ilişkin olumsuz düşüncelerini destekler niteliktedir.

4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim programlarının ihtiyacı karşılama durumuna ilişkin görüşlere bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerden 66'sının (%46,2) olumlu 41'inin (% 28,7) olumsuz görüş belirttiği görülmektedir. 36 (%25,2) öğretici ise bu konuda kararsız yaklaşım sergilemiştir. Anlaşılan o ki 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapmakta olan öğretmenlerin yarıdan fazlası hizmet içi eğitim programlarının ihtiyacı karşılamadığını düşünmektedir. Hizmet içi eğitim ve seminerler ile eğitimde verimliliği yükseltmek, işten ve çalışma ortamından kaynaklanan şikâyetleri en aza indirmek, çalışanları motive etmek, çağın gerekliliği olan bilgi ve teknolojileri öğrenmek amaçlanmaktadır (Öztürk ve Sancak, 2007). Hizmet içi eğitimlerin amaçları dikkate alındığında, amacına hizmet etmeyen niteliksiz bir hizmet içi eğitimin din eğitimi faaliyetlerine olumlu bir katkısı olmayacağı gibi olumsuz etkilemesi de kaçınılmazdır.

4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışan öğretmenlerin çalıştığı kurstaki öğretici sayısını yeterli bulma durumlarına ilişkin görüşlerine bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerden 42'sinin (%29,4) olumlu, 82'sinin (%57,3) olumsuz görüş bildirdiği görülmektedir. 19 (%13,3) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergilemektedir. Kararsız olan öğretmenler de hesaba katılırsa araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin büyük bir kısmı kurslarında çalışmakta olan personel sayısını yeterli bulmamaktadır. Personel sayısının yetersiz olması öğretmenlerin iş yükünü arttıracak gibi verimi de düşürecektir. İş yükü artan öğretmenlerin fiziksel ve mental yorgunluğunun doğrudan veya dolaylı olarak öğrencileri etkilemesi kaçınılmazdır. Ayrıca 4-6 yaş aralığında bulunan çocuklar ile

birebir ilgilenilmesi gerekmektedir. Kurstaki yetersiz öğretici sayısı ile bu mümkün olmayacaktır. Kurslarda görevlendirilecek olan öğretmenlerin sayılarının artırılması ile beraber liyakate önem verilmesi de elzemdir.

Tablodaki verilere göre 49 (%34,3) öğretici bağlı oldukları İl Müftülüğünün Kur'an kurslarının fiziki donanım eksiklerinin giderilmesi için gerekli hassasiyeti gösterdiğini belirtirken, 55(%38,4) öğretici gerekli hassasiyetin gösterilmediğini belirtmektedir. 39 (%27,3) öğretici ise bu konuda kararsız olduğunu dile getirmektedir. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin çoğunluğu İl Müftülüğünün Kur'an kurslarının fiziki donanım eksiklerinin giderilmesi için gerekli hassasiyeti göstermediğini düşünmektedir. 4-6 yaş Kur'an kurslarının açılışının yeni sayılabilecek olmasından ve farklı hizmet alanlarında kullanılmak üzere inşa edilen bazı binaların 4-6 yaş Kur'an kurslarına dönüştürülmüş olmasından dolayı birtakım fiziki eksikliklerinin bulunması kabul edilebilir bir durumdur. Ancak bu eksiklerin giderilmesi noktasında ilgililerin azami çaba göstermesi elzemdir. Aksi takdirde fiziki şartlardaki eksikliklerin doğrudan din eğitimi hizmetinin niteliğini olumsuz etkileyebileceği söylenebilir.

Tablo 24. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Öğrenim Durumu	N	X	SS	F	P
Kurumsal Yapılanma	İmam Hatip Lisesi	9	3,714	,827	6,448	,000
	İlahiyat Ön Lisans	34	3,466	,592		
	İlahiyat Lisans	93	3,381	,516		
	Yüksek Lisans	7	2,561	,448		
	Toplam	143	3,382	,585		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında öğrenim durumları bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 25'te görüldüğü üzere yapılan test sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir (p=0,000). Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu, Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın Yüksek Lisans mezunu olan

öğreticiler ile İmam Hatip Lisesi, İlahiyat Ön Lisans ve İlahiyat Lisans mezunu öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Yüksek Lisans mezunu öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanmasına ilişkin algıladıkları problemlerin diğer öğretmenlere göre fazla olduğunu göstermektedir. Almış oldukları lisansüstü eğitimin, onların kurumsal yapılanma ile ilgili eksiklikleri daha iyi görmelerine imkân vermiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 25. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Yaş	N	X	SS	F	P
Kurumsal Yapılanma	18 - 25	17	3,310	,585	1,120	,343
	26 - 35	61	3,350	,604		
	36 - 45	63	3,410	,566		
	46 - 55	2	4,071	,505		
	Toplam	143	3,382	,585		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,343$). Bu sonuç, yaş değişkeninin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında kurumsal yapılanma eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 26. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Mesleki Deneyim Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Mesleki Deneyim	N	X	SS	F	P
Kurumsal Yapılanma	1 - 5 Yıl	78	3,402	,597	2,555	,058
	6 - 10 Yıl	42	3,462	,543		
	11 - 15 Yıl	22	3,116	,559		
	16 - 20 Yıl	1	4,214	.		
	Toplam	143	3,382	,585		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında mesleki deneyim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,058$). Bu sonuç, mesleki deneyimin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında kurumsal yapılanma eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 27. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Görev Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Görev Süresi	N	X	SS	F	P
Kurumsal Yapılanma	1 - 3 Yıl	113	3,392	,574	,172	,915
	4 - 6 Yıl	28	3,354	,653		
	7 - 9 Yıl	1	3,357	.		
	10 yıl ve üzeri	1	3,000	.		
	Toplam	143	3,382	,585		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında görev sürelerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,915$). Tablo 28'deki verilere göre öğretmenlerin görev süreleri, 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanma eksikliğinden kaynaklanan sorunlara ilişkin anket maddeleri hakkındaki görüşlerini olumlu veya olumsuz etkilememektedir. Anlaşılan o ki görev süresi, 4-6 yaş Kur'an kurslarında kurumsal yapılanma eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında farklılaşma oluşturan bir değişken değildir.

Tablo 28. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu

Boyut	Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu	N	X	SS	t	p
Kurumsal Yapılanma	Evet, katıldım.	126	3,440	,560	3,359	,001
	Hayır, hiç katılmadım.	17	2,949	,605		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için t Testi yapılmıştır. Tablo 29'da görüldüğü üzere yapılan test sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir ($p=0,001$). Bu veriler hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanmasına ilişkin algıladıkları problemlerin diğer öğretmenlere göre fazla olduğunu göstermektedir. Hizmeti içi eğitime katılan öğretmenlerin almış olduğu eğitimlerde karşılaştıkları problemlerle nasıl başa çıkabileceğini öğrenmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 29. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Pedagojik Formasyon Derslerini Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu

Boyut	Formasyon	N	X	SS	t	p
Kurumsal Yapılanma	Evet	91	3,3893	,61337	,194	,846
	Hayır	52	3,3695	,53950		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının fiziki şartları ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında pedagojik formasyon belgesine sahip olma durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için t- testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,846$). Bu sonuç, pedagojik formasyon derslerini almış olmanın, 4-6 yaş Kur'an kurslarında kurumsal yapılanma eksikliğinden

kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 30. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğreticilerin Mesleki Yeterliliğe Sahip Olma Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Mesleki Donanım	N	X	SS	F	P
Kurumsal Yapılanma	Evet	68	3,513	,630	4,178	,017
	Kısmen	70	3,284	,525		
	Hayır	5	2,957	,260		
	Toplam	143	3,382	,585		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında kendilerini mesleki açıdan yeterli görme durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir ($p=0,017$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın mesleki donanıma sahip olduğunu düşünenler ile sahip olmadığını düşünenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmak için gerekli mesleki donanıma sahip olduğunu düşünen öğretmenlerin, sahip olmadığını düşünen öğretmenlere göre 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanma eksikliğinden kaynaklanan sorunlara ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 31. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların İstihdam Şekli Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	İstihdam Şekli	N	X	SS	F	P
Kurumsal Yapılanma	Kadrolu	46	3,282	,553	,985	,376
	Sözleşmeli	57	3,434	,564		
	Fahri	40	3,421	,649		
	Toplam	143	3,382	,585		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında istihdam şekillerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,376$). Bu sonuç, istihdam şeklinin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında kurumsal yapılanma eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 32. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Kurumsal Yapılanması İle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Memnuniyet Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Memnuniyet Durumu	N	X	SS	F	P
Kurumsal Yapılanma	Evet	108	3,470	,552	6,809	,002
	Kısmen	30	3,171	,619		
	Hayır	5	2,728	,398		
	Toplam	143	3,382	,585		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanması ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında mesleklerinden memnuniyet durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir ($p=0,002$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaktan memnun olan öğretmenler ile kısmen memnun olan ve memnun olmayan öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaktan memnun olan öğretmenlerin, kısmen memnun olan ve memnun olamayan öğretmenlere göre 4-6 yaş Kur'an kurslarının kurumsal yapılanmasına ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğunu göstermektedir.

2.2.3. Uygulanmakta Olan Öğretim Programına İlişkin Sorunlar

Öğretim programları, hedeflenen kazanımlara ulaşmak için gerekli olan teorik ve uygulamalı adımları barındıran çerçeve bir kılavuzdur. Söz konusu programlar, öğretimde temel teşkil etmesi ve faaliyetlerin hangi doğrultuda yürütüleceği konusunda öğretmene rehberlik etmesi bakımından önem arz etmektedir (Demirel, 2007). Bu çerçeve programın nitelikli olması, alt boyutlarının hitap ettiği öğrencilerin buldukları döneme ve gelişim özelliklerine uygun olması ve içeriklerin uygulanabilir olmasıyla doğrudan ilişkilidir.

Programın etkinliğini arttıran en önemli faktörlerden biri de materyal kullanımınıdır. Materyaller, öğrencilere çoklu öğrenme ortamı sağlayarak somut yaşantılar kazandırır ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlar. Öğretim materyallerinin içeriği basitleştirmek ve zaman tasarrufu sağlamak gibi avantajları da bulunmaktadır (Demirel ve Altun, 2007). Öğretim programı ve materyal konusunda yaşanacak problemlerin, verilen eğitimin niteliğini olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır.

Aşağıda verilen tabloda 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğretim programı ve materyaller ile ilgili karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretici görüşlerine yer verilmiştir. Öğretim programının sahadaki uygulayıcıları olan Kur'an kursu öğretmenlerinden elde edilen somut verilerin, öğretim programında yapılacak güncellemelere katkı sağlaması beklenmektedir.

Tablo 33. Öğreticilere Göre 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğretim Programı ve Materyaller İle İlgili Sorunlar

Boyut		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programı öğrencilerin gelişim dönemi özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.	N	6	15	22	71	29
	%	4,2	10,5	15,4	49,7	20,3
Öğreticilerin neleri, hangi amaçla, ne zaman ve nasıl yapmaları gerektiği, 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında net bir	N	1	25	19	69	29
	%	0,7	17,5	13,3	48,3	20,3

şekilde ortaya konulmuştur.						
4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında yer verilen kazanımlar öğrenci düzeyine uygundur.	N	4	13	21	79	26
	%	2,8	9,1	14,7	55,2	18,2
4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında yer verilen içerik yeterlidir.	N	10	42	28	48	15
	%	7,0	29,4	19,6	33,6	10,5
4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programının etkin şekilde uygulanması için gerekli öğretim materyallerine sahibiz.	N	23	41	23	40	16
	%	16,1	28,7	16,1	28,0	11,2
4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programı ile ilgili görüş ve önerilerimiz yetkili kişiler tarafından dikkate alınmaktadır.	N	13	28	42	47	13
	%	9,1	19,6	29,4	32,9	9,1
Kur'an kursu binamız dışında zaman zaman sosyo-kültürel faaliyetler yapabilmekteyiz.	N	31	31	12	59	10
	%	21,7	21,7	8,4	41,3	7,0
Kur'an kursu binamızda dini ve milli günlere özel etkinlikler yapabilmekteyiz.	N	3	6	8	93	33
	%	2,1	4,2	5,6	65,0	23,1
4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında yer verilen etkinlik örnekleri uygulanabilir niteliktedir.	N	1	13	17	85	27
	%	0,7	9,1	11,9	59,4	18,9
Yaşanan sorunlar ve duyulan ihtiyaçlar dikkate alınarak 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında gerekli güncellemeler yapılmaktadır.	N	6	21	32	68	16
	%	4,2	14,7	22,4	47,6	11,2

Tablo 34'te görüldüğü üzere araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin 63'ü (%44) 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programında yer alan içeriklerin yeterli olduğunu belirtirken 52 (%36,4) öğretici içeriklerin yetersiz olduğunu belirtmektedir. 28 (%19,6) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergilemektedir. Kararsız olan öğretmenlerin verdiği yanıtlar da dikkate alındığında araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin yarısından fazlası 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programında yer alan içeriklerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı incelendiğinde içeriğin; ilk 1 hafta kursa uyum süreci olmak üzere, Dini Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim üniteleri, bu

ünitelere ait ilgili kazanımlar ve kazanımlara ulaşabilmek için gerekli açıklamalardan oluştuğu görülmektedir. Bununla birlikte yine DİB'in hazırlamış olduğu 4-6 yaş grubu Kur'an kursları etkinlik kitabında hedef kazanımlara ulaşabilmek için birçok örnek etkinlik ve uygulama bulunmaktadır. İçeriğin arttırılmasından ziyade var olan içerik hedeflerine ulaşmak için azami çaba gösterilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programında "Öğretici, programdaki kazanımlardan çocukların ilgi ve ihtiyacına göre seçtiği kazanım için hazırlanan etkinlikleri uygulayacaktır. Bu aşamada öğretici etkinliklerin bir kısmını uygulama dışı bırakabileceği gibi aynı amaca götüren farklı etkinlikler de planlayabilecektir" ifadesi ile içeriğin yetersiz olduğunu düşünen öğretmenlere içeriğin zenginleştirilebilmesi adına önemli bir fırsat sunulmuştur. Ancak böyle bir durumda hangi etkinliğin uygulama dışı bırakıldığı ve planlanan etkinliğin amacına hizmet etme durumu yetkililer tarafından incelenmelidir.

4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının etkin şekilde uygulanabilmesi için gerekli öğretim materyallerine sahip olma durumuna ilişkin görüşlere bakıldığında 56 (%39,2) öğretici bu konuda olumlu görüşe sahip iken 64 (%44,7) öğreticinin aynı konuda olumsuz görüş belirttikleri; 23 (%16,1) öğreticinin ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergiledikleri görülmektedir. Kararsız olan öğretmenlerin yanıtları da dikkate alındığında araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin yarıdan fazlasının materyal konusunda sıkıntı yaşadığı görülmektedir. Öğretim materyali kullanımının öğrenci açısından; öğrenmeyi kolaylaştırma, ilgi ve isteği artırma, aktif öğrenmeyi sağlama, bireysel öğrenmeyi destekleme gibi yararları olduğu bilinmektedir (Kablan vd., 2013). Bu yüzden 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının etkin şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlerin ihtiyacı olan materyallerin ilgili kişilerce mümkün olan en kısa zamanda temin edilmesi gerekmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 60'ı (%42) 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı ile ilgili görüş ve önerilerinin yetkili kişiler tarafından dikkate alındığını belirtirken 41 (%28,7) öğretici görüş ve önerilerinin yetkili kişiler tarafından dikkate alınmadığını belirtmektedir. 42 (%29,3) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergilemektedir. Tablodaki verilere göre araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin yarıdan fazlası 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı ile ilgili

görüş ve önerilerinin yetkili kişiler tarafından dikkate alınmadığı hususunda memnuniyetsizliğini dile getirmektedir. Öğretim programları her ne kadar ilgi ve ihtiyaçlar doğrultusunda planlansa da uygulamada öğreticinin elinde hayat bulmaktadır. Programın güçlü ve zayıf yönleri, amaca hizmet edebilirliği, uygulanabilirliği en sağlıklı şekilde programı uygulayan öğretici tarafından tespit edilebilir. Böylece eksiklikler bildirilerek programın daha kapsamlı ve nitelikli olmasına katkı sağlanabilir. Ancak öğretmenlerin görüş ve önerileri dikkate alınmazsa programın uygulandığı dönemler boyunca yapılan hataların, var olan eksikliklerin giderilmesi mümkün değildir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 69'u (%48,2) Kur'an kursu binası dışında da zaman zaman sosyo-kültürel faaliyetler yapabildiklerini, 62'si (%43,4) yapamadıklarını belirtmektedir. 12(%8,4) öğretici ise bu konuda kararsız bir yaklaşım sergilemektedir. Tablodaki veriler araştırmanın örneklemini oluşturan Kur'an kursu öğretmenlerinin yarıya yakınının kurs binası dışında sosyo-kültürel faaliyetler yapmakta sıkıntı yaşadığını göstermektedir. Bu gibi faaliyetlerin kurs binası dışında öğretici-veli işbirliğini güçlendirdiği, olumlu bir atmosfer oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir.

Tablo 34. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Öğrenim Durumu	N	X	SS	F	P
Öğretim Programı ve Materyaller	İmam Hatip Lisesi	9	3,922	,888	5,657	,001
	İlahiyat Ön Lisans	34	3,570	,753		
	İlahiyat Lisans	93	3,441	,668		
	Yüksek Lisans	7	2,542	,492		
	Toplam	143	3,458	,731		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ile kullanılan materyallerle ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında öğrenim durumları bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 35'te görüldüğü üzere yapılan test sonucunda gruplar arasında anlamlı

farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir ($p=0,001$). Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu, Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın Yüksek Lisans mezunu olan öğretmenler ile İmam Hatip Lisesi, İlahiyat Ön Lisans ve İlahiyat Lisans mezunu öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Yüksek Lisans mezunu öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ile kullanılan materyallere ilişkin algıladıkları problemlerin diğer öğretmenlere göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Lisansüstü eğitimin, onların öğretim programı ve materyaller ile ilgili eksiklikleri daha iyi görmelerine imkân vermiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 35. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Yaş	N	X	SS	F	P
Öğretim Programı ve Materyaller	18 - 25	17	3,300	,778	,661	,577
	26 - 35	61	3,439	,709		
	36 - 45	63	3,504	,749		
	46 - 55	2	3,950	,212		
	Toplam	143	3,4587	,731		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ile kullanılan materyallerle ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında öğrenim durumları bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,577$). Bu sonuç, yaş değişkeninin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ve kullanılan materyal eksikliğinden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 36. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Mesleki Deneyim Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Mesleki Deneyim	N	X	SS	F	P
Öğretim Programı ve Materyaller	1 - 5 Yıl	78	3,465	,738	2,745	,080
	6 - 10 Yıl	42	3,578	,663		
	11 - 15 Yıl	22	3,150	,741		
	16 - 20 Yıl	1	4,700	.		
	Toplam	143	3,458	,731		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ile kullanılan materyallerle ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında mesleki deneyim durumu bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,080$). Bu sonuç, mesleki deneyimin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğretim programı ve materyallerden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 37. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Görev Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Görev Süresi	N	X	SS	F	P
Öğretim Programı ve Materyaller	1 - 3 Yıl	113	3,454	,729	1,070	,364
	4 - 6 Yıl	28	3,525	,736		
	7 - 9 Yıl	1	3,400	.		
	10 yıl ve üzeri	1	2,200	.		
	Toplam	143	3,458	,731		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ile kullanılan materyallerle ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında mesleki deneyim durumu bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way ANOVA testi

yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,364$). Bu sonuç, öğretmenlerin görev sürelerinin 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğretim programı ve materyallerden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 38. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumlarına Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren t Testi Tablosu

Boyut	Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu	N	X	SS	t	p
Öğretim Programı ve Materyaller	Evet, katıldım.	126	3,531	,706	3,328	,001
	Hayır, hiç katılmadım.	17	2,923	,705		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ile kullanılan materyallerle ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için t testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir ($p=0,001$). Tespit edilen anlamlı farklılaşmanın hizmet içi eğitime katılan öğretmenler ile katılmayan öğretmenler arasında olduğu görülmektedir. Bu veriler hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ve kullanılan materyallere ilişkin algıladıkları problemlerin diğer öğretmenlere göre fazla olduğunu göstermektedir. Hizmeti içi eğitime katılan öğretmenlerin, almış olduğu eğitimlerde karşılaştıkları problemlerle nasıl başa çıkabileceğini öğrenmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 39. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyallerden Kaynaklanan Sorunlara Dair Yöneltilen Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğreticilerin Formasyon Dersleri Alma Durumlarına Göre Farklılaşmasını Gösteren t Testi Tablosu

Boyut	Formasyon	N	X	SS	t	p
Öğretim Programı ve Materyaller	Evet	91	3,4352	,78079	-,509	,612
	Hayır	52	3,5000	,63985		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ile kullanılan materyallerle ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında formasyon derslerini alma durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için t testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,612$). Bu sonuç, öğretmenlerin formasyon derslerini alma durumlarının 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğretim programı ve materyallerden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 40. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programları ve Kullanılan Materyallerle İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Öğreticilerin Mesleki Yeterliliğe Sahip Olma Durumlarına İlişkin Görüşlerine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Mesleki Donanım	N	X	SS	F	P
Öğretim Programı ve Materyaller	Evet	68	3,630	,738	4,006	,020
	Kısmen	70	3,318	,711		
	Hayır	5	3,080	,268		
	Toplam	143	3,458	,731		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ile kullanılan materyallerle ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında mesleki yeterliliğe sahip olma durumlarına ilişkin görüşleri bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir

($p=0,020$). Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Post-Hoc testlerinden Sheffe testi uygulanmıştır. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın mesleki yeterliliğe sahip olduğunu düşünenler ile sahip olmadığını düşünenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmak için gerekli mesleki yeterliliğe sahip olduğunu düşünen öğretmenlerin, sahip olmadığını düşünen öğretmenlere göre 4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ve kullanılan materyallerden kaynaklanan sorunlara ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 41. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların İstihdam Şekli Değişkenine Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	İstihdam Şekli	N	X	SS	F	P
Öğretim Programı ve Materyaller	Kadrolu	46	3,404	,732	,500	,607
	Sözleşmeli	57	3,435	,697		
	Fahri	40	3,555	,783		
	Toplam	143	3,458	,731		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ve kullanılan materyaller ile ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında istihdam şekillerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,607$). Bu sonuç, istihdam şeklinin, 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğretim programı ve materyallerden kaynaklanan sorunlara dair yaklaşımlar arasında önemli bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Tablo 42. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uygulanan Öğretim Programı ve Kullanılan Materyaller ile İlgili Anket Maddelerine Verilen Cevapların Memnuniyet Durumu Göre Farklılaşma Düzeyini Gösteren Anova Tablosu

Boyut	Memnuniyet Durumu	N	X	SS	F	P
Öğretim Programı ve Materyaller	Evet	108	3,541	,707	4,079	,019
	Kısmen	30	3,276	,766		
	Hayır	5	2,760	,522		
	Toplam	143	3,458	,731		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 Yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ve kullanılan materyallerle ilgili kendilerine yöneltilen anket maddelerine verdikleri cevaplar arasında mesleklerinden memnuniyet durumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını saptamak için One-Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda gruplara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir ($p=0,019$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu Sheffe testi ile yoklanmıştır. Yapılan test sonucunda anlamlı farkın 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaktan memnun olan öğretmenler ile kısmen memnun olan ve memnun olmayan öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışmaktan memnun olan öğretmenlerin, kısmen memnun olan ve memnun olmayan öğretmenlere göre 4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanan öğretim programı ve kullanılan materyallere ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

İnsan, eğiten ve eğitilen bir varlıktır ve tüm yaşamı boyunca eğitim sürecinin içinde aktif olarak yer alır. Eğitim, formal ve informal olmak üzere ikiye ayrılır. Sistemli ve denetimli olarak yapılan boyutu formal, sistemsiz ve denimsiz olarak yapılan ise informal boyutunu oluşturur. Formal eğitim, kendi içinde ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi amaca göre hazırlanmış programlarla benzer özellikler taşıyan kişilere okul çatısı altında verilen örgün eğitim, ikincisi ise örgün eğitime kayıtlı olanlar da dahil yaş sınırlaması olmaksızın toplumun tüm kesimlerine açık olan yaygın eğitimidir. Yaygın eğitimin hitap ettiği kesim ve uygulama alanları, örgün

eğitime göre daha geniş ve çeşitlidir. Yaygın eğitim kapsamında eğitim veren kurumlardan biri de Diyanet İşleri Başkanlığı'dır.

DİB, yaş sınırlaması olmaksızın toplumun tüm kesimlerinin yaygın din eğitimi hizmetlerinden faydalanabilmesi amacıyla ihtiyaç ve beklentiler doğrultusunda birtakım çalışmalar yürütmektedir. Geçmiş yıllarda okul öncesi dönemini kapsayan bir program bulunmuyorken 2011 yılında yapılan değişiklikler ile birlikte DİB Kur'an kurslarında verilen eğitimin her yaşa hitap edebileceği bir müfredat programı hazırlamıştır. Böylelikle 4-6 yaş grubu ocukların Kur'an kurslarında eğitim alabilir duruma geldikleri görülmektedir.

Okul ncesi, çocuğun doğduğu günden başlayıp ilköğretime başladığı güne kadar devam eden zaman dilimini kapsamaktadır. Çocuğun kişilik yapısı çok büyük ölçüde bu dönemde şekillenmektedir. Bireyler temel bilgi ve becerileri, alışkanlık ve tutumları bu dönemde kazanılmaktadırlar. 4-6 yaş grubu çocuklara dini eğitim verilirken oldukça dikkatli bir yol izlenmesi gerekmektedir. Din eğitimi verilmesi sırasında sağlıklı bir eğitimin gerçekleştirilmesi ve din eğitiminin belirli bir program dâhilinde uygulanması, çocuğun dini gelişimini doğrudan etkilemesi ve din olgusunu aklına yerleştirebilmesi açısından oldukça önem arz etmektedir. Dini eğitim programlarında çocukların anlayabileceği şekilde hazırlanması, çocukların zihinsel gelişim düzeylerinin göz önünde bulundurularak bir eğitim verilmesi gerekmektedir. Ayrıca 4-6 yaş grubu çocuklar için gelişimsel özellikleri bakımından somut yaşantılar oldukça önemlidir. Bundan dolayı 4-6 yaş Kur'an kursu binalarının çocukların gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmış ve düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bu bağlamda, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının kurumsal yapılanma, fiziki imknlar, ğretim programı ve materyaller gibi eğitim unsurları ile birebir temas halinde bulunan öğreticilerle yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular ilgili literatürden faydalanılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır ve oldukça dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır.

4-6 yaş grubu çocukların içinde buldukları gelişim dönemi özellikleri dikkate alındığında kursların çoğunda yeterli büyüklükte bir oyun bahçesi bulunmaması ya da var olan oyun bahçelerinde park oyuncaklarının yetersiz olması büyük bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca kurs binası içindeki ve kurs

bahçesindeki oyun alanlarının çocukların güzel vakit geçirmelerini sağlayacak şekilde ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini karşılamadığı tespit edilmiştir. Oysaki Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlamış olduğu Kur'an kursları uygulama esaslarında kurs bahçelerinde çocukların fiziksel gelişimlerini olumlu etkileyecek park oyuncakları, denge alanları, tırmanma araçları vb. ile desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Araştırmacıların farklı gruplarla yaptıkları çalışmalarda benzer bulgular elde edilmiş olması (Gün, 2016; Yağcı, 2018; Üzümcü ve Çınar, 2020) yetkililerin bu konuda tedbir almakta ihmalkâr davrandıklarına işaret etmektedir.

Kurs binalarının çoğunluğunda öğreticilerin dinlenme/istirahat etmeleri için ve velilerle görüşme yapabilmeleri için uygun mekânlar bulunmadığı tespit edilmiştir. Gün, yapmış olduğu çalışmada bu eksikliğin farklı amaç için kullanılmak üzere tasarlanmış bölümlerin 4-6 yaş sınıfına çevrilmesinden kaynaklanabileceğini belirtmiştir (Gün, 2016). Sebebi her ne olursa olsun bu eksikliğin bir an önce giderilmesi şarttır. Zira söz konusu eksiklik bu kurslarda görev yapmakta olan öğreticilerin mesleki performanslarını olumsuz etkileyebileceği gibi ve öğretici – veli işbirliği açısından da sakıncalar içermektedir. Bunların, din eğitimi hizmetlerinin verimliliği üzerindeki etkisi yadsınamaz.

Öğreticilerin çoğunluğu görev yapmakta olduğu 4-6 yaş Kur'an kursu binalarının iç ve dış cephe boyalarının okul öncesi dönem çocukları için uygun olmadığını belirtmiştir. Oysaki Uludağ ve Odacı, etkili öğrenme/öğretme sürecinin fiziksel ortamın/ koşulların uygunluğu ile gerçekleşeceğini belirtmektedir (Uludağ ve Odacı, 2002). Kur'an kursu duvarları için seçilecek renkler çocukların hem psikolojik açıdan kendilerini iyi hissetmeleri hem de gözlerinin yorulmaması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle söz konusu durumun hafife alınması isabetli bir yaklaşım olmayacaktır.

Ayrıca öğreticilerin, kurs binalarının ses yalıtımı ve güvenliği ile ilgili de birtakım çekinceleri bulunmaktadır. Kurslardaki ses yalıtımı problemi, 4-6 yaş grubu çocuklarda dikkat toplama yetisi yeterince olgunlaşmadığından din eğitimi hizmetinin niteliğini olumsuz etkileyecektir. Güvensizlik hissi ise öğreticilerin kurumsal aidiyet geliştirmeleri ve mesleki performansları açısından risk teşkil etmektedir.

Öğreticilerin büyük bir kısmı 4-6 yaş Kur'an kurslarının gerekli alt yapı çalışmaları yapılmadan hizmete girdiğini belirtmiştir. İhtiyaç ve beklentiler

karşılama olmadığı takdirde verilen din eğitimi hizmetlerinin niteliğinin olumsuz etkilenmesi ve amacına hizmet etme gücünün azalması kaçınılmazdır. Bu bakımdan DİB'in söz konusu eksikliklerin giderilmesi hususunda gerekli tedbirleri ivedi bir şekilde alması gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunluğu kamuoyunun 4-6 yaş Kur'an kursları hakkında sağlıklı bilgiye sahip olmadığını düşünmektedir. Kamuoyunun 4-6 yaş Kur'an kursları hakkında sağlıklı bilgiye sahip olması kursları olumsuz etkileyebilecek birtakım spekülasyonların önüne geçilebilmesi adına önem arz etmektedir.

4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yarısından fazlası 4-6 yaş Kur'an kurslarına öğretici alınırken liyakate önem verilmediğini düşünmektedir. Çocuk için kritik dönem olan ve tüm hayatını etkileyebilecek potansiyele sahip olan 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışabiliyor olmaları öğretmenlerin alan bilgisinin yanı sıra gerekli formasyon bilgisine sahip olmaları önem arz etmektedir.

4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapmakta olan öğretmenlerin yarısından fazlasının hizmet içi eğitim programlarının ihtiyacı karşılamadığını düşündüğü tespit edilmiştir. Hizmet içi eğitimlerin amaçları dikkate alındığında, amacına hizmet etmeyen niteliksiz bir hizmet içi eğitimin din eğitimi faaliyetlerine olumlu bir katkısı olmayacağı gibi olumsuz etkilemesi de kaçınılmazdır. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir kısmı kurslarında çalışmakta olan personel sayısını yeterli bulmamaktadır. Personel sayısının yetersiz olmasının öğretmenlerin iş yükünü arttıracığı gibi verimi düşüreceği rahatlıkla söylenebilir.

Kur'an kursu öğretmenlerinin yarısından fazlası 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programında yer alan içeriklerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. İçeriğin artırılmasından ziyade var olan içerik hedeflerine ulaşmak için azami çaba gösterilmesi önem arz etmektedir. Kur'an kursu öğretmenlerinin yarısından fazlasının materyal konusunda sıkıntı yaşadığı görülmektedir. Öğretim materyali kullanımının öğrenci açısından birçok yararı olduğu bilinmektedir. Bu yüzden 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının etkin şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlerin ihtiyacı olan materyallerin ilgili kişilerce mümkün olan en kısa zamanda temin edilmesi gerekmektedir.

Kur'an kursu öğretmenlerinin yarısından fazlası 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı ile ilgili görüş ve önerilerinin yetkili kişiler tarafından dikkate alınmadığı

hususunda memnuniyetsizliğini dile getirmektedir. Öğretim programları her ne kadar ilgi ve ihtiyaçlar doğrultusunda planlansa da uygulamada öğreticinin elinde hayat bulmaktadır. Programın güçlü ve zayıf yönleri, amaca hizmet edebilirliği, uygulanabilirliği en sağlıklı şekilde programı uygulayan öğretici tarafından tespit edilebilir. Böylece eksiklikler bildirilerek programın daha kapsamlı ve nitelikli olmasına katkı sağlanabilir. Ancak öğretmenlerin görüş ve önerileri dikkate alınmazsa programın uygulandığı dönemler boyunca yapılan hataların, var olan eksikliklerin giderilmesi mümkün değildir.

Bu sonuçlar göstermektedir ki, 4-6 yaş Kur'an kursları gerekli altyapı hazırlıkları ciddi şekilde yapılmadan açılmıştır. Din eğitimi hizmeti verilen diğer alanlarda olduğu gibi "kervan yolda düzülür" anlayışı ile hareket edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum söz konusu kurslarda verilen din eğitimi hizmetlerinin verimliliği açısından ciddi bir risk teşkil etmektedir. Oysaki din eğitimi oldukça önemli ve hassas bir hizmettir. Dinin insan ve toplum üzerindeki derin ve çok yönlü etkisi ile toplumu oluşturan fertlerin din anlayışı açısından homojen bir yapıya sahip olmamaları bu hassasiyetin temel nedenini teşkil etmektedir. Din eğitimi hizmeti verilen kişiler 4-6 yaş dönemindeki çocuklar olduğunda söz konusu hassasiyet daha da artmaktadır. Zira 4-6 yaş gelişim açısından son derece kritik bir döneme tekabül etmektedir. Bu dönemdeki çocuklara verilecek din eğitimi hizmetlerinde en ince ayrıntıların bile dikkate alınması gerekmektedir. Bu durum Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı ilgili birimlerin özellikle de İlahiyat ve Eğitim fakülteleri ile işbirliği halinde olmalarının ve karar alma süreçlerinde akademik camianın görüşlerini dikkate almalarının arz ettiği ehemmiyeti göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Ağırman, M. (2008). Hz. Peygamber'in Medine'yi İslamlaştırması ve Hicret Projesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 1, 57-85.
- Akbaba, S. (2006). Eğitimde Motivasyon. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 343-361.
- Akyüz, Y. (1994). Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e). İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Altınay, R. (2006). *Emevilerde günlük yaşam*. Ankara Okulu Yayınları.
- Aslan, E. (2011). Türkiye Cumhuriyeti'nin İlkokullarda İzlediği İlk Öğretim Programı: "1924 İlk Mektepler Müfredat Programı". *İlköğretim Online*, 10(2), 717-734.
- Atasever, F. (2019). İslam'ın İlk Üç Asrında Bir Eğitim Kurumu Olarak Küttablar. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Aycan, İ. (1999). Emevîler Dönemi İç Siyasî Gelişmeleri (41-132/661-750). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 39(1), 147-174.
- Aydın, M. (2000). Eğitim yönetimi. *Ankara: Hatiboğlu Yayınevi*.
- Aydın, M. Ş. (2008). *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Başgöz, İ. (2005). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*. İstanbul: Pan.
- Bayraktar, M. F. (1984). İslam Eğitiminde Öğrenci-Öğretmen Münasebetleri. *B., İstanbul, MÜİFV Yayınları*.
- Bilgin, B. (1980). *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Binbaşoğlu, C. (2009). *Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi: (Yöneticilerinin ve Eğitimcilerinin Kendi Yazılarıyla)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni. *SPSS Uygulamaları ve Yorum (Gözden geçirilmiş yirmi birinci baskı)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. *Pegem Atf İndeksi*, 1-360.
- Çelebi, A. (1983). *İslam'da Eğitim-Öğretim Tarihi*. İstanbul: Damla Yayınevi.

- Çelik, A. (2001). Din Eğitimimize Tarihsel Yaklaşım. *Ekev Kültür Eğitim Vakfı Yayınları, Erzurum.*
- Çelik, A. (2007). Hatıralarla Sıbyan Mektepleri. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (27), 125-135.*
- Demirel, Ö. (2007). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö., & Altun, E. (2007). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı.* Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirtaş, Z. (2007). Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi. *Fırat University Journal of Social Science, 17(1), 173-183.*
- Dikmen, Ç. B., & Toruk, F. (2017). Sıbyan Mekteplerinin Mimarisi: Abdullah Paşa Sıbyan Mektebi Örneği. *Vakıflar Dergisi, (48), 35-73.*
- Dinç, K. (2020). Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları. *Diyanet Aylık Dergi, 358, 22-24.*
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (1981). Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi Hakkında Rapor. Ankara.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2012). İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Öğretim Programı. Ankara
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2012). Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim Ve Öğretimine Yönelik Kurslar İle Öğrenci Yurt Ve Pansiyonları Yönetmeliği, 3. Bölüm, 13. Madde, Resmi Gazete Tarihi: 07.04.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28257.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2014). Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu). Ankara.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2018). Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu). Ankara.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2019). Yerleşim Yerlerine Göre Kur'an Kursu Sayısı.
- Doğan, R. (1998). II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketlerinde Din Eğitim-Öğretimi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 38(1).*
- Doğan, R. (1999). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tevhidi Tedrisat Çerçevesinde Din Eğitimi Ve Öğretimi. Ankara: *Türk Yurdu Yayınları.*
- Doğan, R., & Tosun, C. (2003). İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi. *Dini Araştırmalar, 6(16).*

- Doğan, R. (2017). *Din Eğitimi El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Doğan, D. (2014). Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (24), 201-225.
- Dündar, M. (2014). Erken Dönem İslami Eğitim. *Journal of International Social Research*, 7(32).
- Ergin, O. (1977). *Türkiye Maarif Tarihi cilt: 1-2*. Eser Kültür Yayınları.
- Ergün, M. (2000). Medreseden Mektebe Osmanlı Eğitim Sistemindeki Değişme. *Yeni Türkiye*, 32, 735-753.
- Genç, M. F. (2019). Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi. *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 506-521.
- Gözüm, A. İ. C., & Kandir, A. (2019). Okul Öncesi Dönemde Dikkat Yetisinin Gelişimi Programının Çocukların Dikkat Yetisi Kazanımına Etkisi. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 9(2), 547-584.
- Gözütok, Ş. (2006). İslam Eğitim Tarihinde Müesseseleşme. *Dini Araştırmalar*, 9(26), 17-44.
- Gözütok, Ş. (2012). *İslam'ın Altın Çağında İlim*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Groeneveld, R. A., & Meeden, G. (1984). Measuring Skewness and Kurtosis. *Journal of the Royal Statistical Society: Series D (The Statistician)*, 33(4), 391-399.
- Gün, A. (2016). Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (7), 33-66.
- Gündoğdu, Y. B. (2016). Mescidlerin Ayrılmaz Bir Unsuru Olarak Eğitim. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 313-325
- Hamidullah, M. (1966). *İslam Peygamberi 1-2. Bsm., Çev: M. Said Mutlu-Salih Tuğ, İstanbul, 1969.*
- Hitti, P. K., & Tuğ, S. (1995). *Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı.

- Hızlı, M. (2001). Osmanlı Sıbyan Mekteplerinde Okutulan Dersler (Klâsik Dönem Bursa Örneği). *Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Milletlerarası Kongresi Tebliğleri, İstanbul 12–15 Nisan 1999*, 109-15.
- Kablan, Z., Topan, B., & Erkan, B. (2013). Sınıf İçi Öğretimde Materyal Kullanımının Etkililik Düzeyi: Bir Meta-analiz Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1629-1644.
- Kalay, F., ARSLAN, H., & OFLAS, Ş. (2013). Kadrolu ve 4/B Sözleşmeli Yardımcı Sağlık Personellerinin İş Doyumlarının Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 111-121.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kansu, N. A. (1945). *Pedagoji tarihi*. Millî Eğitim Basımevi.
- Kara, İ., & Birinci, A. (2016). *Bir Eğitim Tasavvuru Olarak Mahalle/Sıbyan Mektepleri: Hatıralar, Yorumlar, Tetkikler* (Vol. 304). Dergâh Yayınları.
- Karaman, H., & Topaloğlu, B. (1980). *Arap Dili ve Edebiyatından Tercemeler*. İstanbul: Elif Ofset.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (17. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaynak, D. (2007). Hz. Muhammed'in Eğitim Faaliyetleri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya
- Kazıcı, Z. (2012). *Ana Hatlarıyla İslam Eğitim Tarihi*, İstanbul: MÜİFV Yayınları
- Kıldan, A. O. (2007). Okul Öncesi Eğitim Ortamları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 501-510.
- Korkmaz, M. (2017) *Din Eğitimi El Kitabı*. İçinde R. Doğan ve R. Ege (Eds.) (ss:337.344).
- Korkmaz, M. (2019). 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Kayseri: Kimlik Yayınları*.
- Korkmaz, M. (2020). 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 1(53), 237-261.
- Kurt, İ. (2017). Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği). (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hitit Üniversitesi, Çorum.

- MEB Tebliğler Dergisi. (2000). İlköğretim Okulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Öğretim Programlarının Kabulü. Tebliğler Dergisi, 63 (2517), 913-978.
- Mevdudi, E. L. Â. (1992). Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı. *Pınar Yayınları, I-III, İstanbul-1992.*
- Oktaç, A. (2005). Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması. *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*, 11-25.
- Okumuşlar, M. (2013). Kur'an'ın Tedrici Nüzûl Süreci Bağlamında Mekki ve Medeni Ayetler Üzerine. *Eskiyeni*, (27), 7-21.
- Onur, B. (1993). Çocuk ve Ergen Gelişimi. *Ankara: İmge Kitabevi.*
- Öcal, M. (1998). Türkiye'de Din Eğitimi Ve Öğretim. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C, 7, 7.*
- Öcal, M. (2004). Türkiye'de Kur'an Eğitim ve Öğretiminde Görülen Gelişmeler ve Bir İcazetname Örneği. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 13(2).*
- Öcal, M. (2008). Türkiye'de Din Eğitimi Tarihi Literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (12), 399-430.
- Öymen, H. R. (1963). İslâmiyette Öğretim ve Eğitim Hareketleri.
- Özdemir, M. (2014). Endülüs. İstanbul : İsam Yayınları.
- Özgen, E. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8), 1-6.
- Öztürk, M., & Sancak, S. (2007). Hizmet İçi Eğitim Uygulamalarının Çalışma Hayatına Etkileri. *Journal of Yaşar University*, 2(7), 761-794.
- Sağlam, İ. (2002). Hz. Peygamberin Çocuk Eğitiminde Öne Çıkardığı Hususlar. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 11(2).*
- Sakaoğlu, N. (2008). İptidai'den Darülfünun'a Mektep Hayatı. *Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi*, 8-15.
- Sarıçam, İ. (2004). *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*. Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Şimşek, E. (2004). Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 4(4)*, 207-220.

- Tavukçuoğlu, M. (1996). Cumhuriyet Döneminde Din Derslerinin İlkokul Programlarındaki Yeri. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(6).
- Tavukçuoğlu, M. (2002). Okulöncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(14).
- Tosun, C., & Çapcıoğlu, F. (2015). 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi= Pegem Journal of Education and Instruction*, 5(5), 705.
- Tüfekçi, K. (2020). Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Uludağ, Z., & Odacı, H. (2002). Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekân. *Milli Eğitim Dergisi*, 29, 153-154.
- Unat, F. R. (1964). *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Uzun, S. (2016). Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Üzümcü, M., & Çınar, N. (2020). 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitsel Yeterlikleri ve Görev Yaptıkları Kurslarla İlgili Görüşleri. *Trabzon İlahiyat Dergisi*, 7(1), 7-51.
- Varol, M. B. (2000). Hulefâ-i Raşidin Dönemi Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerine Genel Bir Bakış. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(10).
- Yağcı, S. (2018). Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları: (İzmir İli Örneği). (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir.
- Yağcı, S. (2020). Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Çalışmaları. *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, (11), 195-221.
- Yazıbaşı, M. A. (2020). Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırkkale Örneği). *Dini Araştırmalar*, 23(57), 95-116.

- Yıldırım, B. (2015). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği). (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Yıldırım, K. (2008). İslam Kültüründe Mescidin Eğitim Öğretim Fonksiyonu Üzerine Bir İnceleme. *Diyanet İlmî Dergi*, 44(4).
- Yıldırım, S. (2013). Kur'an Kurslarında Okul Öncesi İhtiyacı. *YECDER Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu* . İstanbul: Yunus Emre Camii Külliyesi Eğitim ve Kültür Derneği (YECDER).
- Yıldız, İ. (1998). Hz. Peygamber'in Mekke Dönemi Yaygın Eğitim Çalışmaları-Din Eğitimi Açısından Bir Temellendirme Denemesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 301-335.
- Yılmaz, H. (2007). Hz. Peygamber Döneminden Günümüze Kadınlar ve Cami Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(14), 107-130.
- Zengin, Z. S. (2011). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 11(2), 1-24.
- Zengin, Z. S. (2012). Başlangıçtan Cumhuriyet Dönemine Din Eğitimi. *Din Eğitimi*, 23-4
- Zeydan, C. (1971). İslam Medeniyeti Tarihi.(çev. Zeki Megamiz). İstanbul: Doğan Güneş yay.

EKLER

EK- 1

Bu çalışmanın amacı; Kur'an kursu öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunların tespit edilmesidir. Anket maddelerine vereceğiniz cevaplar, tarafımızca saklı tutulacak ve sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Anket uygulamasından sağlıklı sonuçlar elde edilmesi anket formunda yer alan maddelere samimi cevaplar vermenizle mümkündür. Lütfen anket formuna isminizi yazmayınız. İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Serkan TÜRKMEN

Mezuniyet Durumunuz	Yaşınız	Mesleki Deneyiminiz	Kaç yıldır 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapmaktasınız?
☐ İmam Hatip Lisesi ☐ İlahiyat Fakültesi (Ön Lisans) ☐ İlahiyat Fakültesi (Lisans) ☐ İlahiyat Fakültesi +Yük. Lisans ☐ İlahiyat Fakültesi +Doktora	☐ 18 - 25 ☐ 26 - 35 ☐ 36 - 45 ☐ 46 - 55 ☐ 56 ve üzeri	☐ 1 - 5 Yıl ☐ 6 - 10 Yıl ☐ 11 - 15 Yıl ☐ 16 - 20 Yıl ☐ 21 yıl ve üzeri	yıl.
Yapmakta olduğunuz görevle ilgili hizmet içi eğitim kurslarına ya da seminerlerine hiç katıldınız mı? ☐ Evet, ... kez katıldım. ☐ Hayır, hiç katılmadım.			
Pedagojik Formasyon derslerini aldınız mı? ☐ Evet, ☐ Hayır			
4-6 Yaş Kur'an Kursu için gerekli mesleki donanımına sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? ☐ Evet, ☐ Kısmen ☐ Hayır			
Hangi statüde görev yapmaktasınız? ☐ Kadrolu ☐ Sözleşmeli ☐ Fahri			
4-6 Yaş Kur'an kursunda çalışmaktan memnun musunuz? ☐ Evet, ☐ Kısmen ☐ Hayır			

S.N	KURUMSAL YAPILANMA	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kathıyorum	Kesinlikle katlıyorum
1	Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kursları başarılı şekilde hizmet vermektedir.					
2	4-6 Yaş Kur'an Kursları çocukların dini gelişimleri açısından son derece önemli hizmetler vermektedir.					
3	4-6 Yaş Kur'an Kursları, gerekli alt yapı çalışmaları yapıldıktan sonra hizmete girmiştir.					
4	Kamuoyu 4-6 Yaş Kur'an Kursları hakkında sağlıklı bilgilere sahiptir.					
5	Kamuoyu, 4-6 yaş Kur'an kurslarını benimsemiş ve sahiplenmiştir.					
6	Kur'an kursumuzun amacına ulaşması için öğrenci velilerinden gerekli destek alınmaktadır.					
7	Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının niteliğini arttırmak üzere gerekli çalışmaları yapmaktadır.					
8	4-6 Yaş Kur'an Kurslarına öğretici alımı belirli kriterlere göre yapılmaktadır.					
9	4-6 Yaş Kur'an Kurslarına öğretici alınırken liyakate önem verilmektedir.					
10	4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim programları ihtiyacı karşılar niteliktedir.					
11	İl Müftülüğümüzün 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına yaklaşımı olumlu yöndedir.					
12	Kur'an kursumuzda çalışmakta olan personel sayısı yeterlidir.					
13	İl Müftülüğümüz, Kur'an kursumuzun fiziki donanım eksiklerinin giderilmesi için gerekli hassasiyeti göstermektedir.					

14	İl Müftülüğümüz 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğreticileri ile belirli aralıklarla toplantılar yapmaktadır.					

S.N	FİZİKİ DURUM	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
15	Kur'an kursumuzun konumu ve ulaşım imkânları elverişlidir.					
16	Kur'an kursu binamız müstakildir.					
17	Kur'an kursu binamız yeterli büyüklükte bir oyun bahçesine sahiptir.					
18	Kur'an kursu binamızın bahçesi çocukların güzel vakit geçirmelerini sağlayacak şekilde düzenlenmiştir.					
19	Kur'an kursu binamızda ısınma problemi yaşanmamaktadır.					
20	Kur'an kursu binamızın temizliği için gerekli çalışmalar yapılmaktadır.					
21	Kur'an kursu binamızdaki öğrenci lavaboları, 4-6 yaş dönemi çocukları için uygundur.					
22	Kur'an kursu binamızdaki dersliklerde bulunan öğrenci sıraları, 4-6 yaş dönemi çocukları için uygundur.					
23	Kur'an kursu binamızın çeşitli bölümlerine asılan uyarıcı ya da bilgilendirici yazılar ve işaretler, 4-6 yaş dönemi çocukları için uygundur.					
24	Kur'an kursu binamız içerisinde çocukların oyun oynamaları için uygun mekânlar vardır.					
25	Kur'an kursu binamız içerisinde öğreticilerin dinlenmeleri için uygun mekânlar vardır.					
26	Kur'an kursu binamız içerisinde velilerle görüşme yapabilmemiz için uygun mekânlar vardır.					
27	Kur'an kursu binamızın iç ve dış cephesi, 4-6 yaş çocuklarına cazip gelecek renklerle boyanmıştır.					
28	Kur'an kursu binamızın ses yalıtımı yapılmıştır.					

29	Kur'an kursu binamızın güvenliği için gerekli tedbirler alınmıştır.					

S.N	ÖĞRETİM PROGRAMI ve MATERYALLER	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
30	4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programı öğrencilerin gelişim dönemi özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.					
31	Öğreticilerin neleri, hangi amaçla, ne zaman ve nasıl yapmaları gerektiği, 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında net bir şekilde ortaya konulmuştur.					
32	4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında yer verilen kazanımlar öğrenci düzeyine uygundur.					
33	4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında yer verilen içerik yeterlidir.					
34	4-6 Kur'an Kursu öğretim programının etkin şekilde uygulanması için gerekli öğretim materyallerine sahibiz.					
35	4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programı ile ilgili görüş ve önerilerimiz yetkili kişiler tarafından dikkate alınmaktadır.					
36	Kur'an kursu binamız dışında zaman zaman sosyokültürel faaliyetler yapabilmekteyiz.					
37	Kur'an kursu binamızda dini ve milli günlere özel etkinlikler yapabilmekteyiz.					
38	4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında yer verilen etkinlik örnekleri uygulanabilir niteliktedir.					
39	Yaşanan sorunlar ve duyulan ihtiyaçlar dikkate alınarak 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretim programında gerekli güncellemeler yapılmaktadır.					

